

ARCHEOLOGISCHE EVALUATIE VAN HET BODEMARCHIEF TER HOOGTE VAN DE N32 EN N32D (KEZELBERG EN IEPERSTRAAT) TE WEVELGEM (WEST-VLAANDEREN)

VERSLAG VAN RESULTATEN

ABO Archeologische Rapporten 1362

Rapport opgemaakt door: Tine Van denhaute

Derbystraat 51

9051 Gent

oktober 2020

Dossiernr. 28826.R.01

Projectcode OE: 2020I257

COLOFON

Titel

Archeologische evaluatie van het bodemarchief ter hoogte van de N32 en N32D (Kezelberg en Ieperstraat) te Wevelgem (West-Vlaanderen)

Auteurs

Tine Van denhaute

Projectnummer

- 28826 (intern)
- 2020I257 (AOE)

Plaats en Datum

Gent, september 2020

Reeks en nummer

ABO archeologische rapporten 1362

ISSN 2406-3940

RAPPORTFICHE

Template

Versies		
Versie	Datum	Status
v0	21/9/2020	Interne draft
v1	30/9/2020	Externe draft / definitieve versie
v2	30/10/2020	Definitieve versie

Projectteam	
<i>Functie</i>	<i>Naam</i>
Projectleider	Tine Van denhaute
Kwaliteitscontrole	Jan Coenaerts
Business Unit Manager	Toon Moeskops
General Director	Patrick Hambach

INHOUD

DEEL 1	Verslag van Resultaten	7
1	Inleiding	7
1.1	Thesaurus	7
1.2	Administratieve gegevens	7
1.3	Doel van het onderzoek	8
1.4	Aanleiding van het onderzoek	8
1.5	Afbakening onderzoeksgebied	8
1.6	Onderzoeksstrategie	11
2	Aard van de bedreiging	12
2.1	Huidige situatie	12
2.2	Toekomstige situatie	16
3	Assessmentrapport: Landschappelijke analyse	18
3.1	Topografische situering	18
3.2	Bodemkundige situering	22
4	Assessmentrapport: Archeologische voorkennis	29
4.1	Historische situering	30
4.2	Inventarissen onroerend erfgoed	33
4.3	Cartografische bronnen	38
4.4	Recente landschapsveranderingen	47
5	Besluit	49
5.1	Interpretatie en datering	49
5.2	Inschatting potentieel tot kennisvermeerdering	50
5.3	Samenvatting	51
6	Kwaliteitscontrole en ondertekening	52
7	Bibliografie	53

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1: Het studiegebied aangeduid op de GRB basiskaart (Geopunt 2020).....	9
Figuur 2: Het studiegebied aangeduid op de kadasterkaart (CadGis 2020).....	10
Figuur 3: Orthofoto (meest recent) met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2020)	12
Figuur 4: De Kezelberg in het zuiden van het studiegebied (Google Maps 2020)	13
Figuur 5: De Ieperstraat, westelijke zijde, gezien richting de Kezelberg (Google Maps 2020)	13
Figuur 6: De Ieperstraat, oostelijke zijde, gezien richting de Kezelberg (Google Maps 2020).....	14
Figuur 7: De Meensesteenweg (noorden van studiegebied), richting de Kezelberg (verlengde). Net voor de grens met Moorsele (Google Maps 2020)	14
.....	15
Figuur 8: De bestaande toestand binnen het studiegebied (Initiatiefnemer 2020)	15
.....	17
Figuur 9: Inplantingsplan voor de toekomstige situatie (Initiatiefnemer 2020)	17
Figuur 10: Topografische kaart met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2020)	18
Figuur 11: Het studiegebied aangeduid op de hoogtekaart (DTM 1m) (Geopunt 2020).....	19
Figuur 12: Skyview (afgeleid van DTM 1m) met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2020)	20
.....	20
Figuur 13: Visuele weergave van de genomen hoogteprofielen bij het studiegebied (Geopunt 2020).....	21
.....	21
Figuur 14: Profiellijn noord-zuid (Geopunt 2020)	21
.....	22
Figuur 15: Profiellijn west-oost (Geopunt 2020).....	22
Figuur 16: Gedigitaliseerde bodemkaart (1:20.000) met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2020).....	22
.....	22
Figuur 17: Gedigitaliseerde Quartairgeologische kaart (1:200.000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2020).....	24
.....	25
Figuur 18: Quartairgeologische sequentie type 1 ter hoogte van het studiegebied (Geopunt 2020).....	25
.....	25
Figuur 19: Quartairgeologische sequentie type 9 ter hoogte van het studiegebied (Geopunt 2020).....	25
Figuur 20: Gedigitaliseerde Tertiairgeologische kaart (1:50.000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2020).....	26
.....	26
Figuur 21: Bodemerosiekaart op perceelniveau met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2020).....	27
.....	27
Figuur 22: Bodembedekkingskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2020)	28
Figuur 23: Tabel met geraadpleegde bronnen	29
.....	32
Figuur 24: De route van de steenweg Brugge-Menen met tolbarrières (F. Delameilleure 2020)	32
Figuur 25: Weergave van de locaties met gekend bouwkundig erfgoed binnen een straal van 500m (Geopunt 2020)	33
Figuur 26: Tabel van het bouwkundig erfgoed binnen een straal van 1km (Geopunt 2020)	34
Figuur 27: Beschermde monumenten binnen een straal van 1km rond het studiegebied (Geopunt 2020).....	35
.....	35
Figuur 28: Overzicht van de CAI-meldingen binnen een straal van 1km rond het studiegebied (Geopunt 2020)	36
Figuur 29: Tabel met de CAI-meldingen binnen een straal van 1km rond het studiegebied (Geopunt 2020).....	37

Figuur 30: Fricxkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2020)	38
Figuur 31: Ferrariskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2020).....	39
Figuur 32: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2020)	40
Figuur 33: Vandermaelenkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2020)	41
Figuur 34: Poppkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2020).....	42
Figuur 35: Trench Map WOI, oktober 1917 (National Library of Scotland 2020)	43
Figuur 36: Trench Map WOI, december 1917 (National Library of Scotland 2020).....	44
Figuur 37: Legende bij figuur 34 en 35 (National Library of Scotland 2020).....	44
Figuur 38: De Kezelberg in oktober 1918. Net bij de aanduiding 'Kezelberg' is de kruising met de Kezelberg (later N32) en de Ieperstraat te zien. Ter oriëntatie werd bijkomend Martell Farm (cf. figuur 34 en 35) aangeduid. (Mcmaster library 2020)	45
Figuur 39: De Kezelberg in oktober 1918, iets ten westen van het kruispunt. De Ieperstraat (aanduiding 28L19D17) is goed te herkennen op deze kaart (cf. figuur 34 en 35) aangeduid. (Mcmaster library 2020).....	45
Figuur 40: Het studiegebied aangeduid op de stafkaart uit 1939 (Cartesius 2020)	46
Figuur 41: Orthofoto (1971-panchromatisch) met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2020)	47
Figuur 42: Orthofoto (1979-1990) met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2020)	48
Figuur 43: Orthofoto (meest recent) met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2020)	49

DEEL 1 VERSLAG VAN RESULTATEN

1 INLEIDING

1.1 THESAURUS

Bureauonderzoek, N32, N32D, Kezelberg, Ieperstraat, Wevelgem, WOI

1.2 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectcode	Onroerend Erfgoed: 2020I257
ISSN-nummer	2406-3940
Erkend Archeoloog	ABO nv
Erkenningsnummer	OE/ERK/Archeoloog/2017/00167
Naam + adres onderzoeksgebied	
- straat + nr.:	N32 en N32D zonder nummer (kruispunt Ieperstraat en Kezelberg)
- Postcode :	8560
- Fusiegemeente :	Moorsele
- Land :	België
Lambertcoördinaten (EPSG:31370)	N: 61561,7970/170532,1468 O: 61644,6787/170366,7476 Z: 61631,2901/170193,2424 W: 61515,8933/170342,3385
Kadaster	
- Gemeente :	Wevelgem
- Afdeling :	4
- Sectie :	A;B
- Percelen :	Openbaar domein; gedeeltelijk: 866C, 863E, 863F,684,957S, 958F2,954C,326B,956D
Onderzoekstermijn	September 2020

1.3 DOEL VAN HET ONDERZOEK

Het doel van de archeologienota is nagaan in welke mate het archeologisch archief bedreigd wordt door een nakende ingreep in de bodem. Het onderzoek heeft drie objectieven. Ten eerste wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van de site. Daarnaast wordt nagegaan welke bewaring we kunnen verwachten van deze archeologische resten. Ten derde wordt nagegaan wat de impact van de geplande ingreep in de bodem zal zijn op deze resten.

De gegevens voor deze analyse worden gehaald uit bestaande en ontsloten landschappelijke, bouwkundige en archeologische inventarissen en kaarten in combinatie met de plannen geleverd door de opdrachtgever. Op basis van de resultaten van dit onderzoek zal een advies worden geformuleerd voor eventueel archeologisch vervolgonderzoek; in situ bewaring of vrijgave van het terrein.

1.4 AANLEIDING VAN HET ONDERZOEK

Deze archeologienota kwam tot stand in opdracht van de initiatiefnemer naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen voor de aanleg van een gescheiden rioleringsstelsel en de vernieuwing van het wegdek.

Doordat de oppervlakte van de percelen waarop deze ingreep betrekking heeft de grens van 5.000m² (ca. 8.080m²) overschrijdt en de ingreep in de bodem de grens van 1.000m² (ca. 8.080m²) overschrijdt buiten een archeologische zone, moet er in het kader van het Onroerend Erfgoeddecreet voorafgaand aan een bouwvergunning, een archeologienota worden opgemaakt om het archeologisch potentieel te evalueren (art. 5.4.1. Onroerend Erfgoeddecreet). Hierbij wordt bijgevolg een archeologienota opgemaakt op basis van een bureauonderzoek.

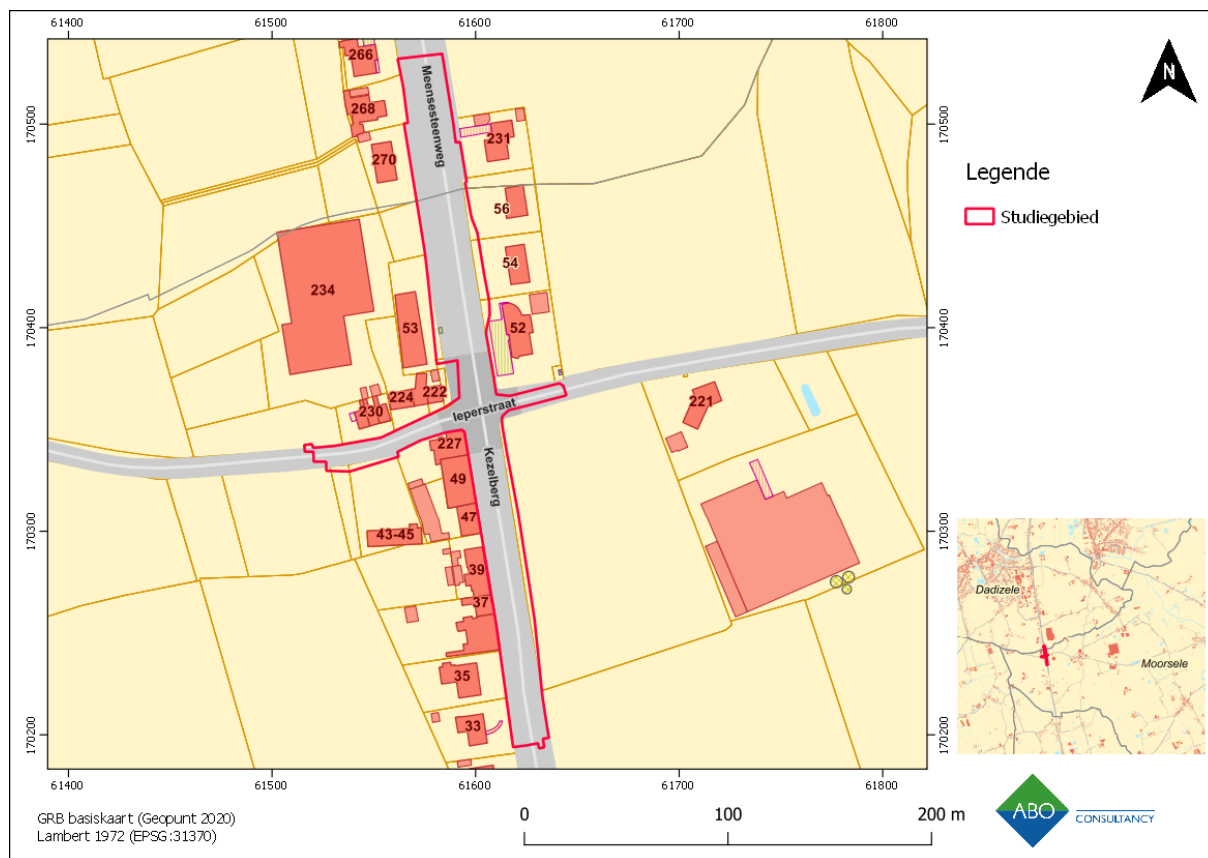
1.5 AFBAKENING ONDERZOEKSGBIED

Het studiegebied omvat het kruispunt van de N32 (Kezelberg) met de N32D (Ieperstraat). Het studiegebied bevindt zich voor het grootste gedeelte op het grondgebied van Moorsele. Het meest noordelijke gedeelte bevindt zich binnen de gemeente Dadizele. Moorsele maakt als fusiegemeente deel uit van Wevelgem. Dadizele bevindt zich op ca. 1,3km ten noordwesten van het studiegebied, Moorsele op ca. 2,5 km ten zuidoosten. Wevelgem bevindt zich op ca. 3km ten oosten van het studiegebied.

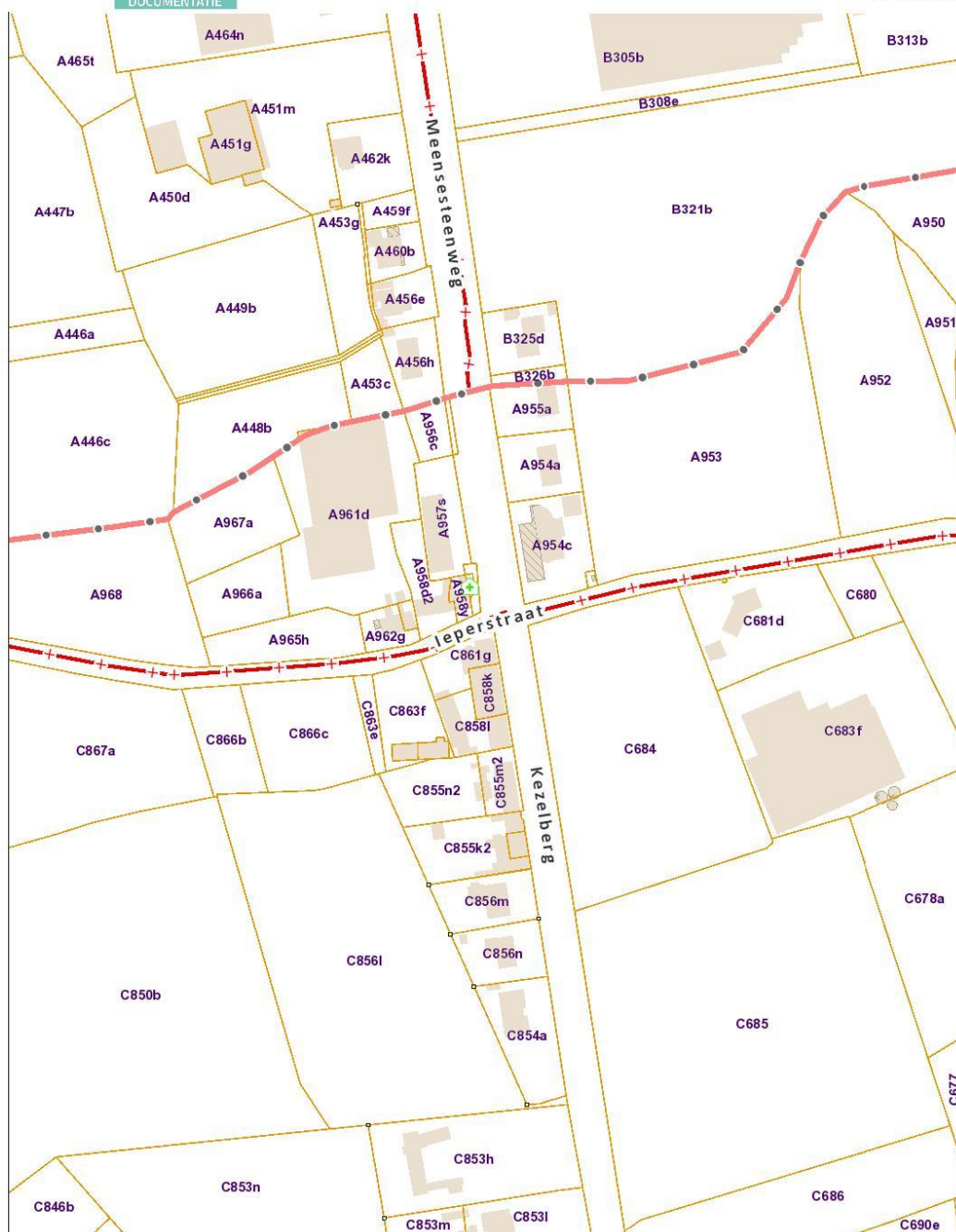
Het studiegebied begint aan de zuidzijde ter hoogte van huisnummer 33 aan de Kezelberg en eindigt aan de noordzijde ter hoogte van huisnummer 266. Vanaf huisnummer 33 tot en met huisnummer 53 blijft de straatnaam Kezelberg. Het gedeelte tussen huisnummer 270 en 266 is reeds de Meensesteenweg (verlengde van de Kezelberg) op het grondgebied van Dadizele.

De Ieperstraat vormt de kruising met de Kezelberg van west naar oost. In het westen begint het studiegebied iets ten westen van huisnummer 230 en eindigt in het oosten net na het perceel van huisnummer 52 (dit laatste huisnummer maakt deel uit van de Kezelberg). Het studiegebied bestaat uit openbaar domein met gedeeltes van de percelen: 866C, 863E, 863F, 684, 957S, 958F2, 954C, 326B en 956D.

Figuur 1 geeft het studiegebied weer op de GRB basiskaart, terwijl figuur 2 de kadasterkaart voor het studiegebied toont.

Figuur 1: Het studiegebied aangeduid op de GRB basiskaart (Geopunt 2020)

De AAPD is de auteur van het kadastraal percelenplan en de producent van de databank waarin deze gegevens zijn opgenomen en geniet de intellectuele eigendomsrechten opgenomen in de Auteurswet en de Databankenwet. Vanaf 01/01/2018 worden de gebouwen op het kadastraal percelenplan geleidelijk vervangen door een dataset (= Bpn_Rebu oftewel Gebouwen(gewesten)) beheerd door de gewesten. De AAPD zal dan niet langer verantwoordelijk zijn voor de voorstelling van de gebouwen op het kadastraal percelenplan

Figuur 2: Het studiegebied aangeduid op de kadasterkaart (CadGis 2020)

1.6 ONDERZOEKSSTRATEGIE

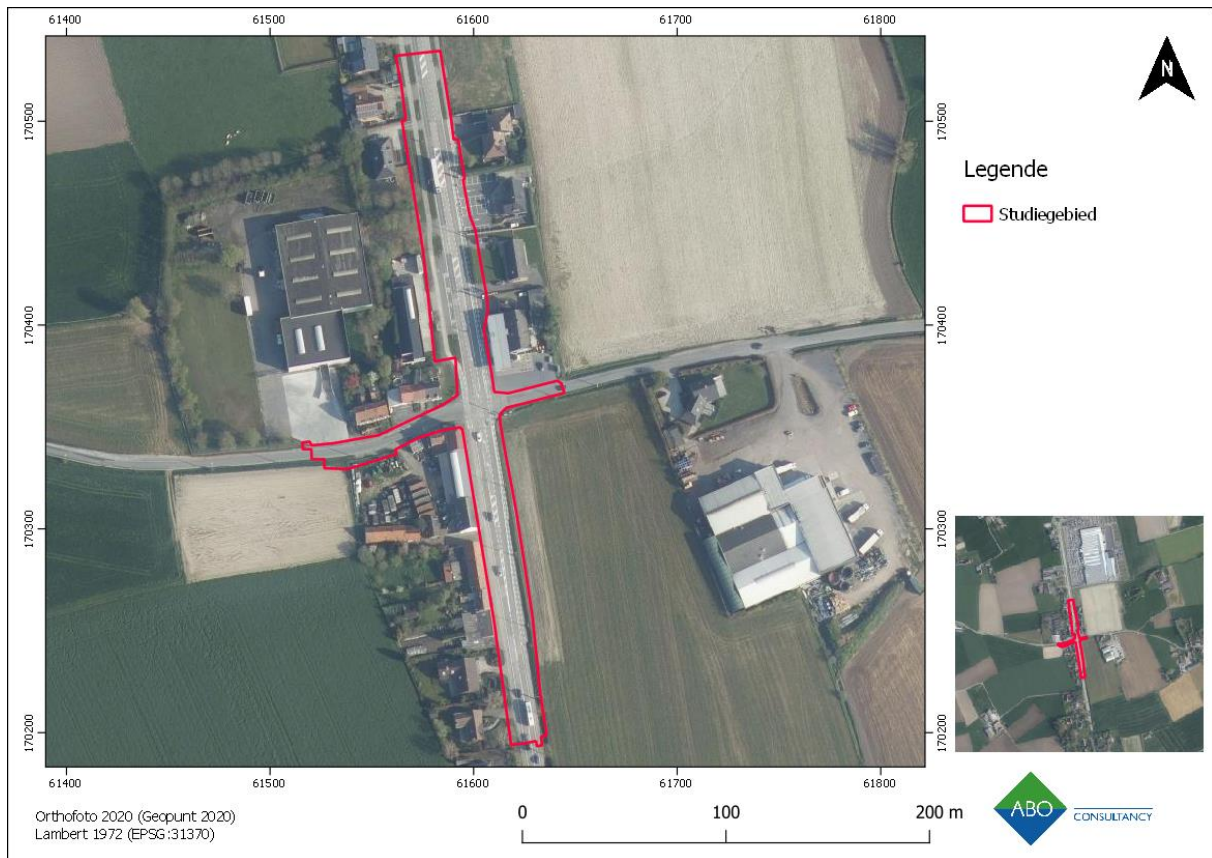
Volgende twee stappen worden ondernomen om een archeologisch verwachtingsprofiel op te stellen:

- 1) Een analyse van de bestaande en ontsloten landschappelijke gegevens plaatst het studiegebied in een breder landschappelijk kader (hst. 3). Hiervoor werden zowel kaartmateriaal als literaire bronnen geconsulteerd.
- 2) Een analyse van de bestaande en ontsloten historische en archeologische gegevens geven inzicht in het archeologisch potentieel van het studiegebied (hst. 4). Hierbij werden voornamelijk inventarissen onroerend erfgoed en historische kaarten geraadpleegd.

Het archeologisch verwachtingsprofiel wordt vervolgens geconfronteerd met de aard van de geplande werken teneinde de impact van deze werken te bepalen en een advies te formuleren.

2 AARD VAN DE BEDREIGING

2.1 HUIDIGE SITUATIE

Figuur 3: Orthofoto (meest recent) met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2020)

Het studiegebied bestaat van zuid naar noord uit een gedeelte van de Kezelberg (tussen huisnummer 33 en 58), in het noorden van het studiegebied gaat de Kezelberg over in de Meensesteenweg. Deze steenweg maakt deel uit van het studiegebied vanaf huisnummer 270 tot 266. Van west naar oost wordt de Kezelberg gekruist door de Ieperstraat (huisnummer 230 in het westen tot na het perceel van huisnummer 52 op de Kezelberg).

De Kezelberg bestaat uit twee rijstroken, één rijstrook voor elke richting. Aan weerszijden van deze baan bevindt zich een fietspad net naast de strook voor autoverkeer. In het noorden van het studiegebied is er ten westen een van de rijbaan afgeschermd fietspad voorzien. Ten oosten betreft het een fietspad zonder afscherming. In het uiterste zuiden van het studiegebied is een gracht aanwezig aan beide zijanten van de baan. De wegwasser van de Kezelberg (N32) heeft een dijk van ca. 50cm.

De Ieperstraat bestaat uit één rijstrook en is toegankelijk voor verkeer uit beide richtingen. In het oostelijke gedeelte is aan de zuidelijke zijde van deze straat een gracht te zien. Aan de westelijke kant is dit aan beide zijden, in het uiterste westen.

Binnen het studiegebied bevindt zich momenteel enkel een buizenstelsel op de Kezelberg ten noorden van het kruispunt, aan de zijkant van de straat en dit aan beide zijden. In de Ieperstraat, ten westen van het kruispunt zijn er eveneens buizen aanwezig aan beide zijanten van de straat. Aan de kant met de oneven huisnummers steekt deze inbuizingen het kruispunt over om dan vrijwel meteen na de

kruising, waar de gracht begint, te stoppen. Gezien de riolering in alle gevallen begint en eindigt aan een gedeelte gracht gaat het vermoedelijk om een ingebuisde gracht die dienstdoet als riolering. Zowel de Ieperstraat als de Kezelberg zijn voorzien van goten met slikkers, zodat het regenwater kan wegvloeien via de (ingebuisde) gracht. De inbuizing bevindt zich in alle gevallen op een diepte van ca. 1m.

Figuren 4 tot en met 7 geven een beeld van de huidige situatie binnen het studiegebied.

Figuur 4: De Kezelberg in het zuiden van het studiegebied (Google Maps 2020)

Figuur 5: De Ieperstraat, westelijke zijde, gezien richting de Kezelberg (Google Maps 2020)

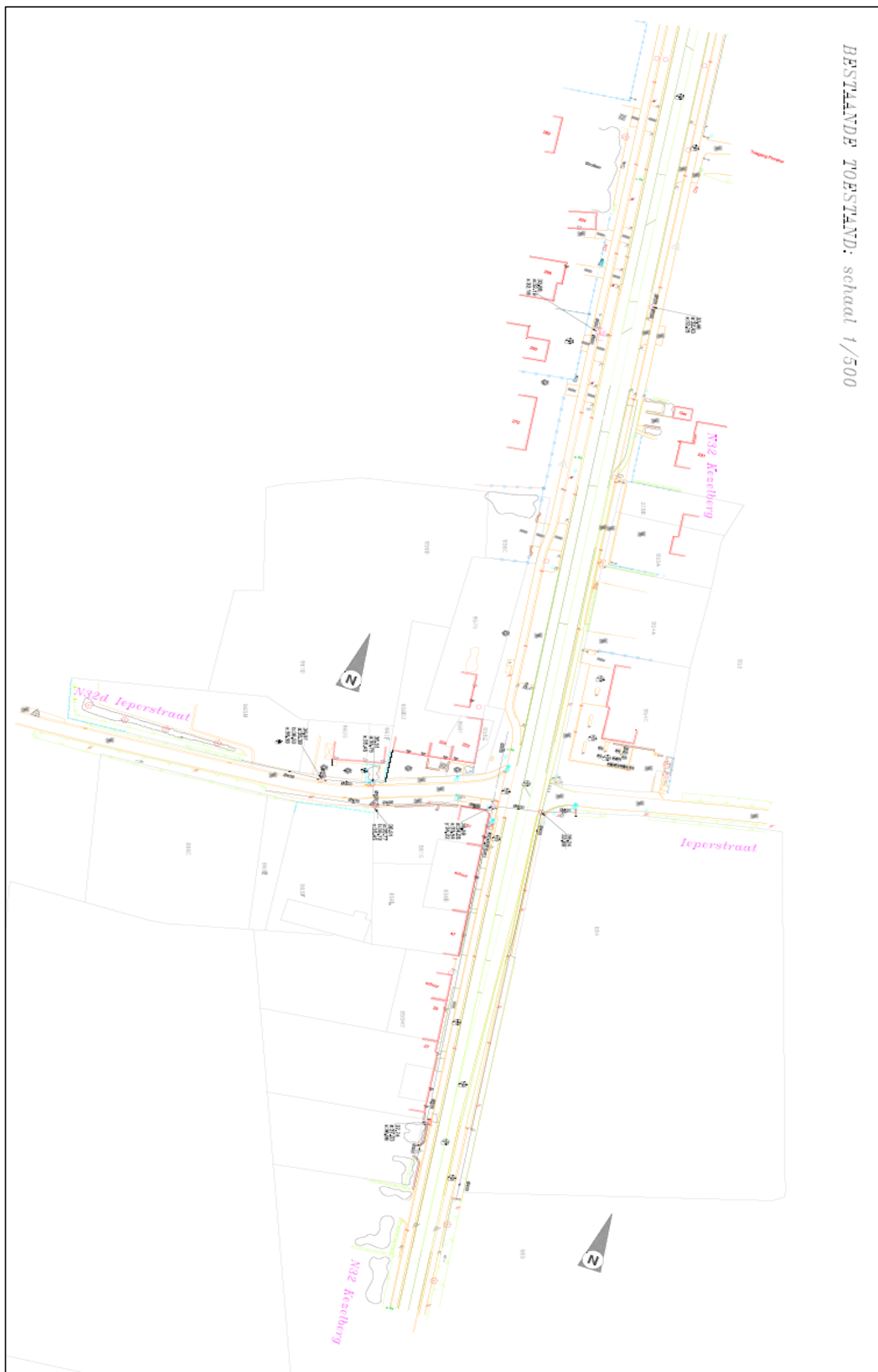

Figuur 6: De leperstraat, oostelijke zijde, gezien richting de Kezelberg (Google Maps 2020)

Figuur 7: De Meensesteenweg (noorden van studiegebied), richting de Kezelberg (verlengde). Net voor de grens met Moorsele (Google Maps 2020)

BESTAANDE TOESTAND: schaal 1/500

Figuur 8: De bestaande toestand binnen het studiegebied (Initiatiefnemer 2020)

2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE

In de toekomst zal er een DWA-leiding worden ingericht op een diepte van ca. 2m aan de noordzijde van de Ieperstraat ten westen van het kruispunt. Deze zal lopen tot het midden van huis nummer 226.

De bestaande riolering aan de zuidzijde van hetzelfde gedeelte wordt opgebroken en vervangen door een RWA-leiding met een diepte van ca. 2,5m. Deze bevindt zich vanaf huisnummer 224 in het midden van de straat en splitst in het westen van het studiegebied op in 2 buizen die elk aan weerszijden van de straat uitkomen in de bestaande gracht. Vanaf huisnummer 224 gaat het om een nieuw aan te leggen gedeelte.

De bestaande riolering (kort gedeelte) ten oosten van het kruispunt aan de zuidzijde blijft behouden als RWA-aansluiting, hier zullen dus wordt het archeologisch potentieel dus niet bedreigd.

Voor de Kezelberg komt er een nieuwe DWA-leiding aan de westzijde van de straat. Deze loopt van zuid naar noord over de gehele lengte van het projectgebied en komt op een diepte van ca. 2m. In het midden van de Kezelberg komt een nieuwe RWA-leiding in het midden van de straat. Deze komt eveneens op een diepte van ca. 2m.

De Kezelberg (N32) zal worden heraangelegd met een nieuwe opbouw in beton. De kofferdiepte hiervoor gaat tot ca. 61cm diep. De Ieperstraat zal opnieuw worden heraangelegd met een asfalteringslaag.

Waar de bestaande riolering zal worden opgebroken komt de nieuwe riolering dieper te liggen. Dit zorgt voor een verstoring van de ondergrond. Waar nog geen riolering ligt, zoals bv. de nieuwe RWA-leiding die in het midden van de Kezelberg komt) zal de ondergrond (en dus mogelijke archeologische resten) eveneens verstoord worden.

Figuur 9 geeft het inplantingsplan voor de toekomstige situatie weer. Voor een betere leesbaarheid zal het inplantingsplan met de bijhorende doorsneden apart worden aangeleverd.

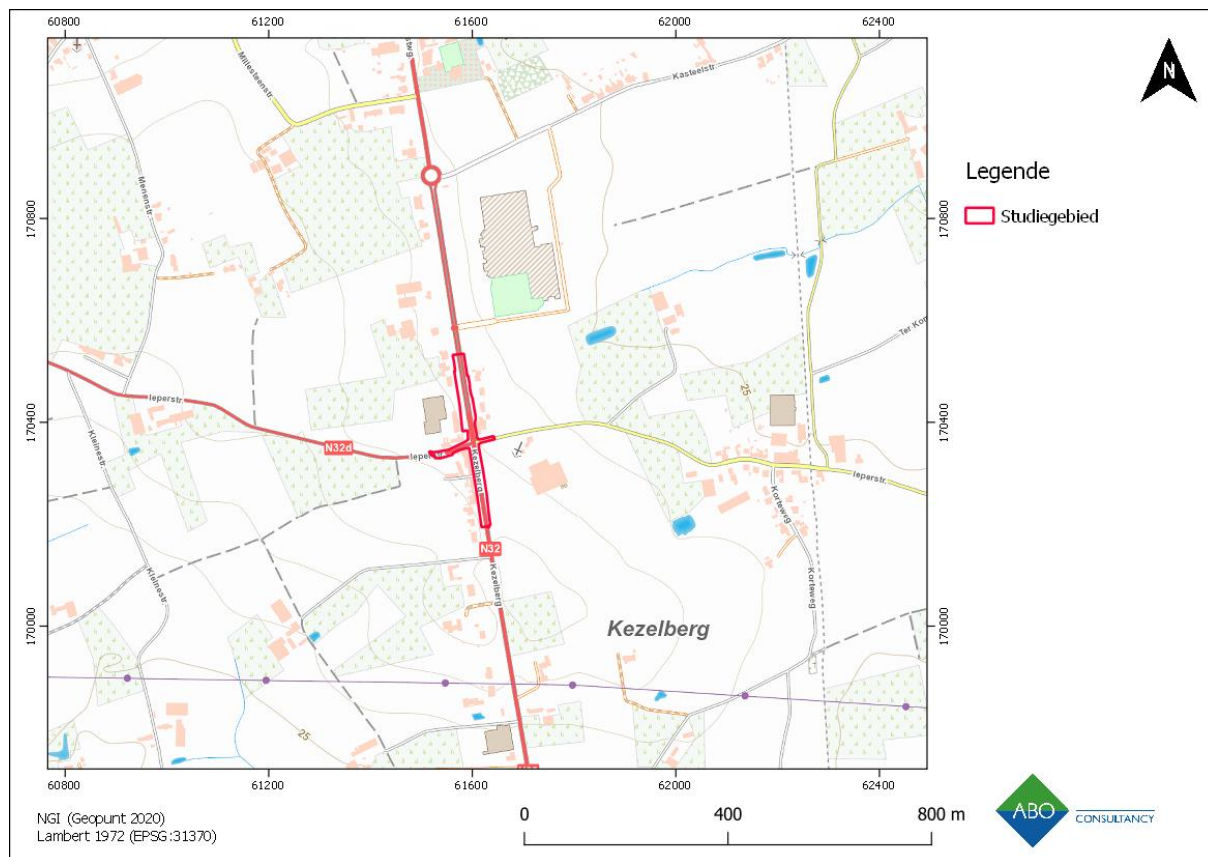

Figuur 9: Inplantingsplan voor de toekomstige situatie (Initiatiefnemer 2020)

3 ASSESSMENTRAPPORT: LANDSCHAPPELIJKE ANALYSE

3.1 TOPOGRAFISCHE SITUERING

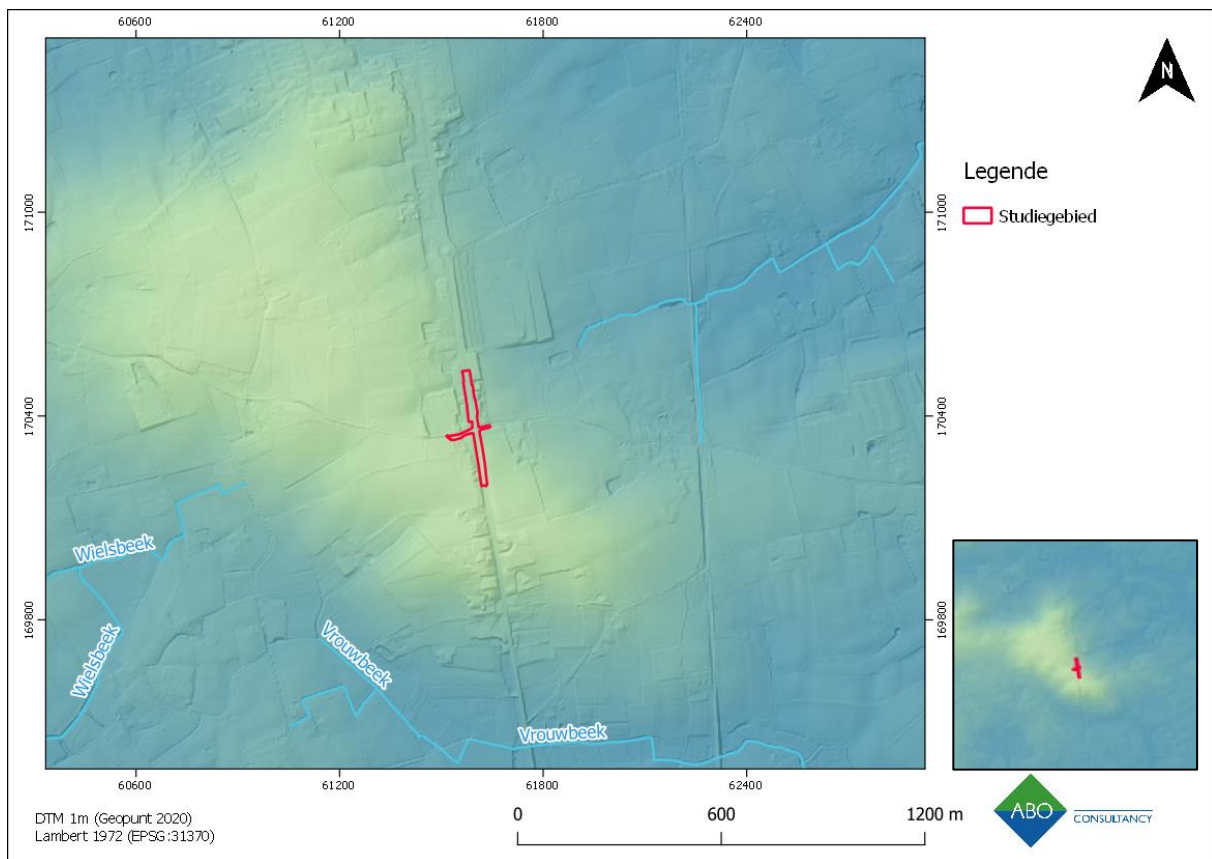
3.1.1 TOPOGRAFIE

Figuur 10: Topografische kaart met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2020)

Op de topografische kaart (figuur 10) zien we aan de hoogtelijnen dat het studiegebied zich hoger gelegen in het landschap bevindt, meer bepaald op de heuvel van de Kezelberg. Het studiegebied zelf bevindt zich voor het grootste gedeelte op een hoofdweg (rode lijn), enkel het gedeelte ten oosten van het kruispunt staat aangeduid als een verbindingsweg (gele lijn). In de omgeving zijn enkele industriegebouwen (bruin) te zien met afwisselend woningen; Het landschap wordt over het algemeen door landbouwgrond gekenmerkt.

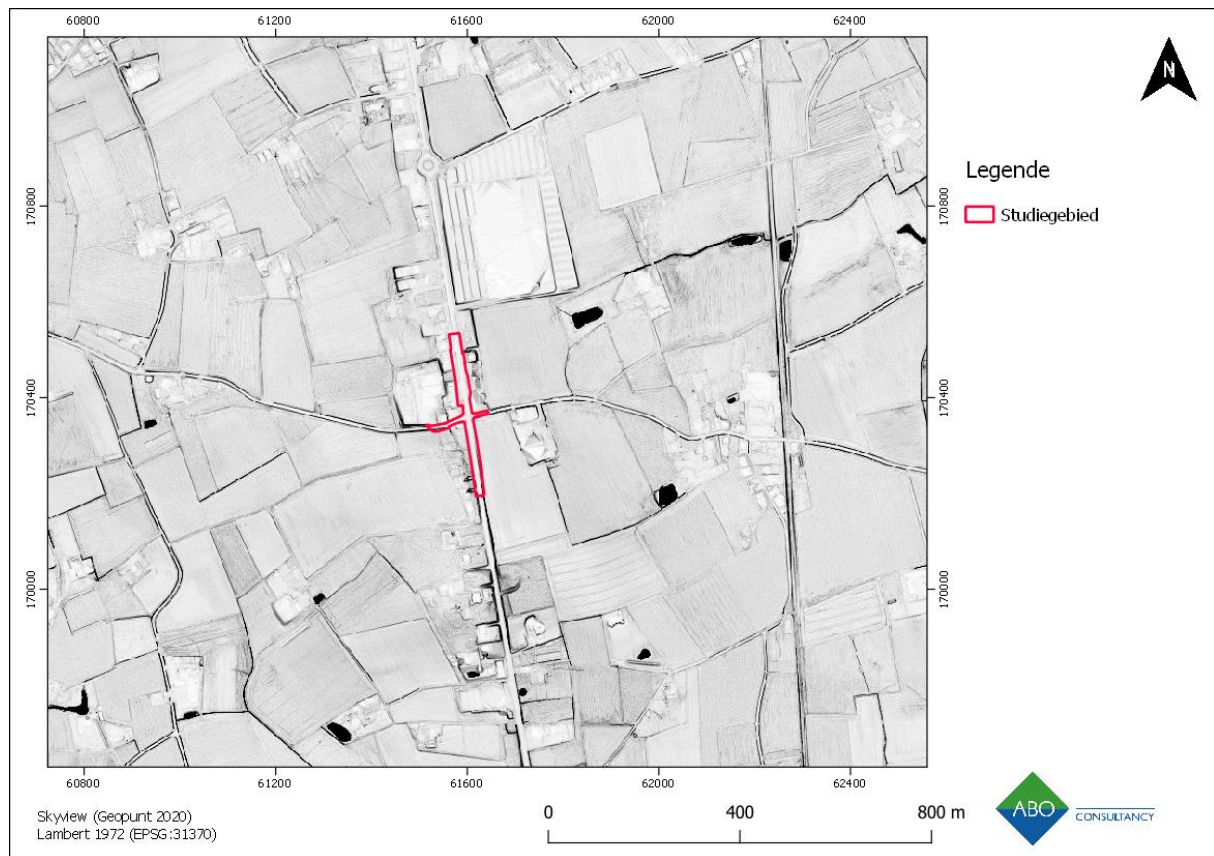
3.1.2 HOOGTEVERLOOP

Figuur 11: Het studiegebied aangeduid op de hoogtekaart (DTM 1m) (Geopunt 2020)

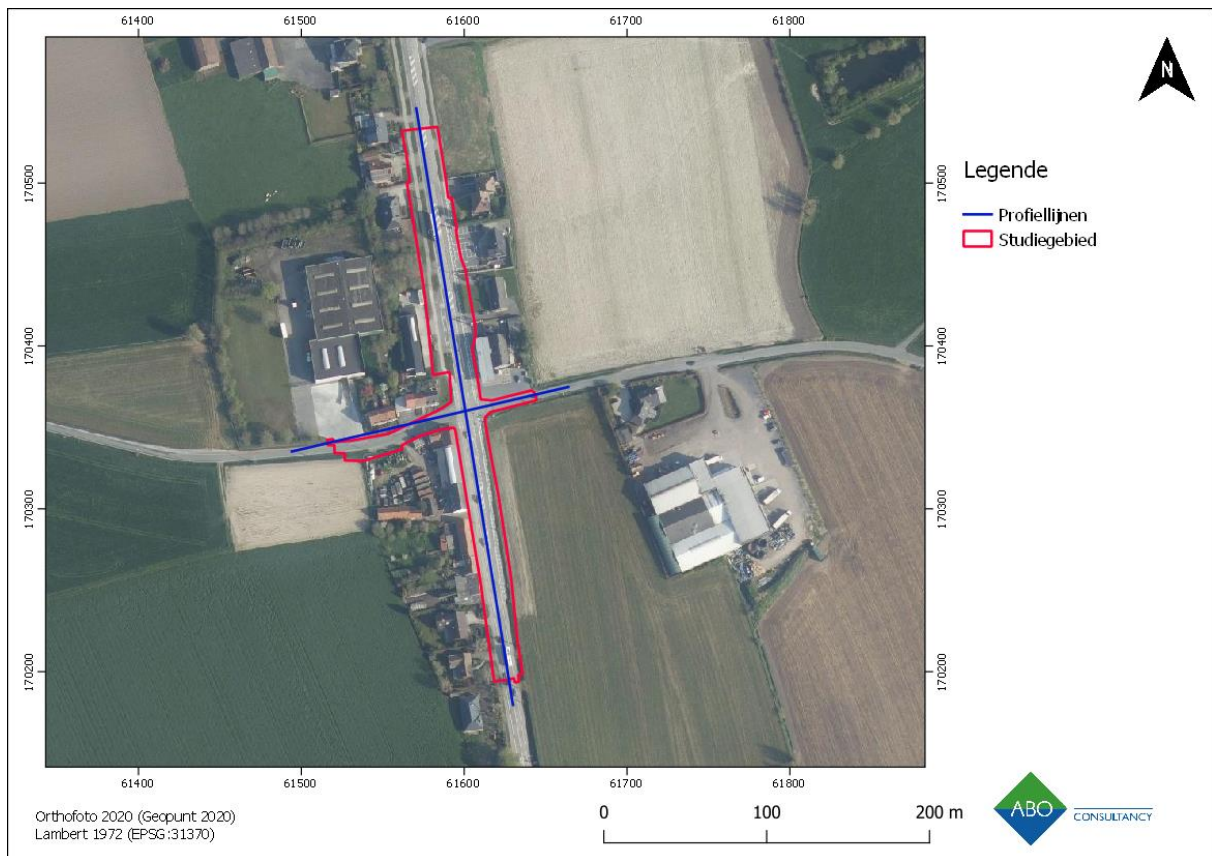
Het studiegebied (figuur 11) bevindt zich hoger gelegen in het landschap, op de heuvel van de Kezelberg. Het gaat hier om een uitloper van de heuvelrug van Westrozebeke, meer naar het westen. Het omringende landschap is iets lager gelegen en wordt doorspekt met beken zoals de Vroonbeek, Wilsbeek en Mandelbeek.

Het studiegebied is door de hogere ligging in het landschap nabij water gunstig gelegen voor bewoning in vroegere periodes. Ook tijdens de steentijd zal deze locatie gegeerd geweest zijn.

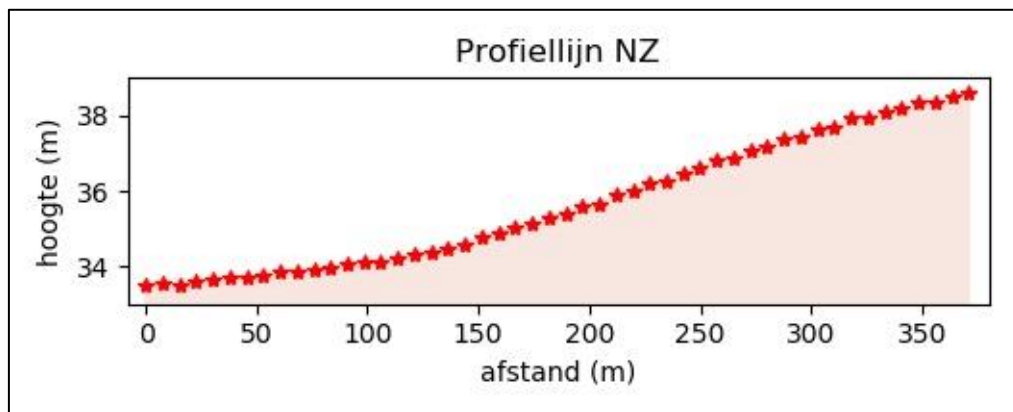

Figuur 12: Skyview (afgeleid van DTM 1m) met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2020)

Op de skyview (figuur 11) zien we duidelijk het stratenpatroon in de omgeving. Van noord naar zuid is de straat Kezelberg te zien binnen het studiegebied en van west naar oost de meer bochtige leperstraat. Het landschap is voornamelijk opgedeeld in grotere percelen voor landbouwactiviteiten. De verhoging van de heuvel Kezelberg is niet duidelijk zichtbaar op deze kaart, wel zijn er verschillende vijvers te zien. Mogelijk een gevolg van bomkraters tijdens WOI (cf. hst. 4.1).

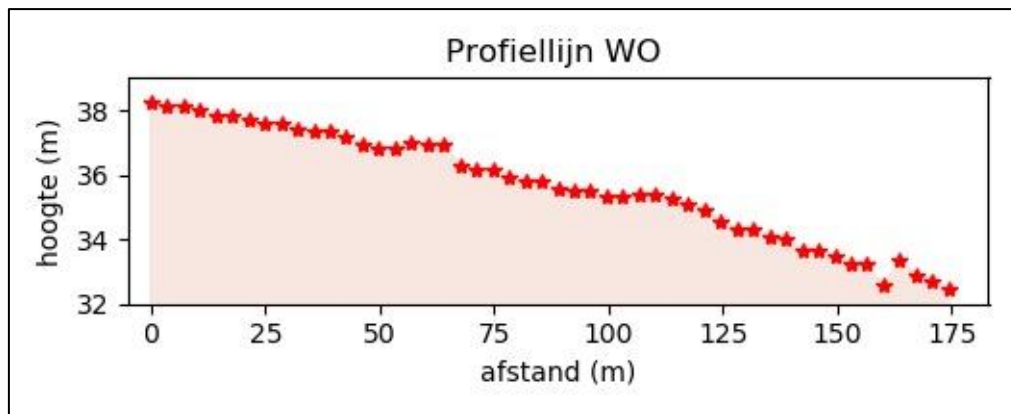

Figuur 13: Visuele weergave van de genomen hoogteprofielen bij het studiegebied (Geopunt 2020)

Figuur 14: Profiellijn noord-zuid (Geopunt 2020)

Op het hoogteprofiel van noord naar zuid (figuur 13) merken we een graduele stijging op richting het zuiden. Het gaat hier om de stijging naar de top van de Kezelberg, die zich in het zuiden van het studiegebied bevindt.

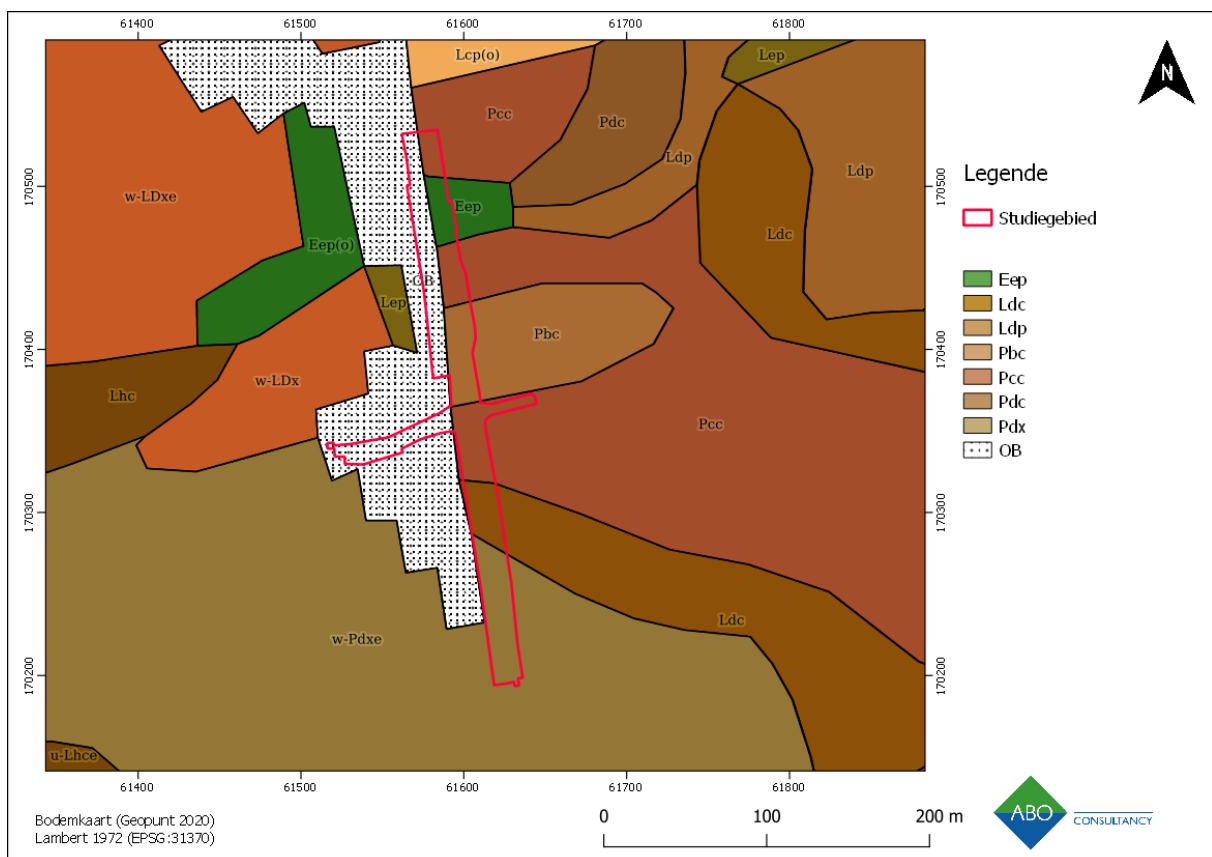

Figuur 15: Profiellijn west-oost (Geopunt 2020)

Op het hoogteprofiel met een west-oost oriëntatie (figuur 14) zien we dat de hoogte gradueel daalt richting het oosten. Het gaat hier om een daling van de top van de Kezelberg richting de lagergelegen zones in het oosten.

3.2 BODEMKUNDIGE SITUERING

3.2.1 BODEMKAART

Figuur 16: Gedigitaliseerde bodemkaart (1:20.000) met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2020)

Binnen het studiegebied komen zes verschillende bodemtypes voor (cf. figuur 15). Het grootste gedeelte van het studiegebied (westelijke zijde van het kruispunt plus westelijke zijde van de Kezelberg ten noorden van het kruispunt) bestaat uit bodemtype **OB**. Dit is een door menselijke ingrepen gewijzigde bodem waarvan het oorspronkelijke bodemtype niet meer te achterhalen valt.

Het middengedeelte van het studiegebied bestaat samen met het oostelijke gedeelte in het noorden uit bodemtype **Pcc**. Het gaat hier om een matig droge, lichte zandleembodem met sterk gevlekte en verbrokkelde textuur B-horizont. De A-horizont is grijsbruin, humeus en ca. 30cm dik. Bij de gedegradeerde eenheden met verbrokkelde textuur B, werd bij de in cultuurname een deel van de uitlogingshorizont met de bouwvoor vermengd tot een homogeen goed humeuze Ap, waaronder een bruingele overgangshorizont, 20-30 cm dik, voorkomt. De verbrokkelde textuur B situeert zich tussen 50 en 80cm-mv. De waterhuishouding is gunstig en deze bodems zijn geschikt voor landbouwactiviteiten.

Bodemtype **Eep** komt eveneens voor in het noorden van het studiegebied (oostelijke zijde). Het gaat hier om een sterk gleyige kleibodem zonder profielontwikkeling. De humeuze bovengrond is donkerbruin tot grijs en bevat veel roestvlekken. Vanaf ca. 1m-mv bevindt een blauwgrijze reductiehorizont. De gronden zijn veel te nat in de winter en niet geschikt als akkerland. Deze bodems worden voornamelijk gebruikt als weiland.

Net ten noorden van het kruispunt komt bodemtype **Pbc** voor. Het gaat om een droge, lichte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B-horizont. Deze gronden hebben doorgaans een bouwvoor die 20-30 cm dik is, (donker)grijsbruin, matig humeus en die rust op een bruinachtige zwak humeuze overgangshorizont van 20-30 cm dikte. Hieronder komt soms een uitlogingshorizont voor. De gave of verbrokkelde textuur B begint op 70-90 cm-mv. Roestverschijnselen beginnen tussen 90 en 120 cm-mv. De bodems zijn iets te droog in de zomer maar geschikt als akkerland. Deze bodems zijn typerend voor Tardiglaciale kouterruggen.

In het zuiden van het studiegebied bevindt zich bodemtype **Ldc**, een matig natte zandleembodems met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B-horizont. De bouwvoor is donker grijsbruin. Hieronder komt een bleekbruine uitlogingshorizont voor met onderaan zwakke roestverschijnselen. De textuur B-horizont is verbrokken en sterk gevlekt door oxidatie-reductie. Deze bodems zijn te nat in de winter maar mits drainage geschikt als akkerland.

In het uiterste zuiden van het studiegebied bevindt zich bodemtype **Pdx**, verder onderverdeeld in **w-Pdxe**. Het gaat om een matig natte, lichte zandleembodem met onbepaald profiel. Dit bodemtype komt voor waar een dun, licht zandleemlaagje de Tertiaire ontsluitingen bedekt. Deze bodems zijn te nat in de winter en te droog in de zomer. De geschiktheid als akkerland hangt dan ook sterk af van de hoeveelheid neerslag.

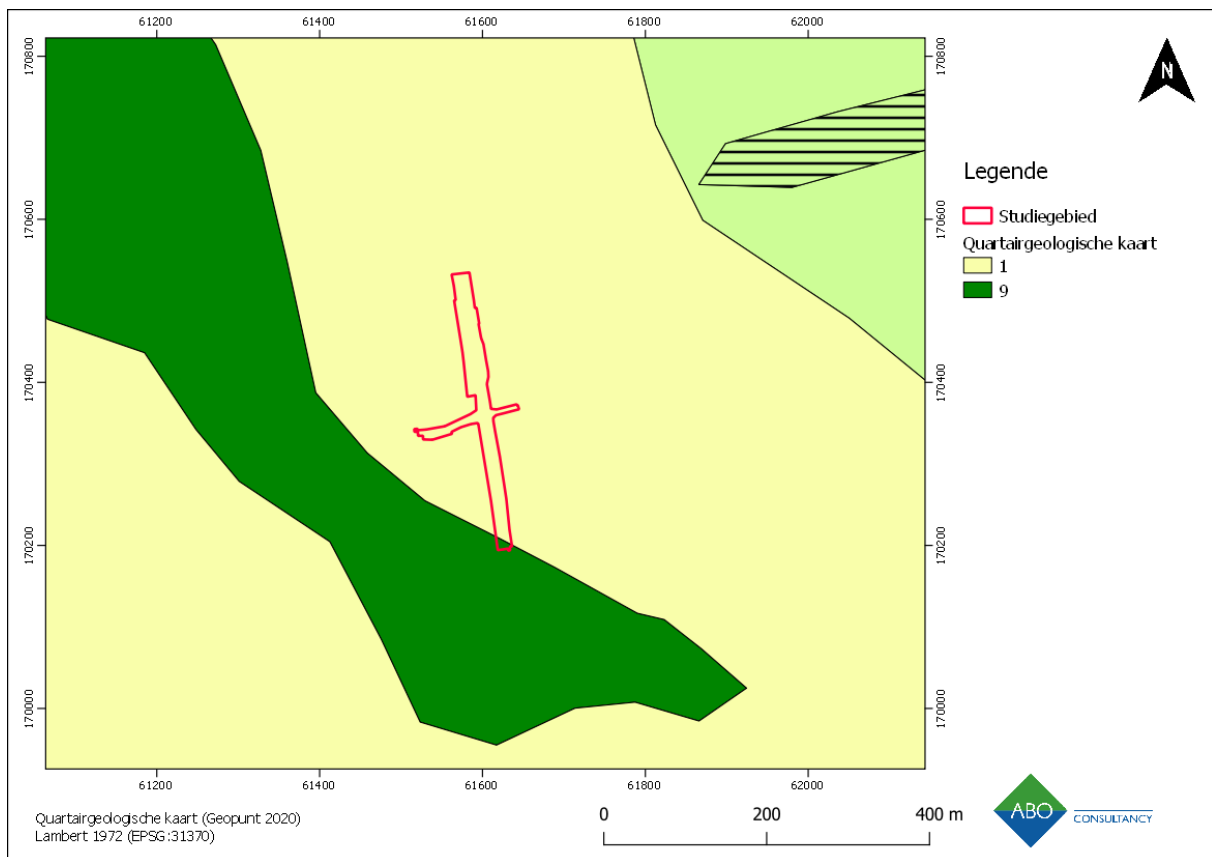
De bodems binnen het studiegebied geven duidelijk de ligging weer op de Tertiaire heuvel van de Kezelberg. Het noorden van het studiegebied bevindt zich op het lagere, aflopende gedeelte van de heuvel, waar onder andere bodemtype **Eep** voorkomt die deel uitmaakt van de alluviale vlakte van een beek. Het zuiden van het studiegebied is hoger gelegen (op de top van de heuvel). Op het hoogste punt bevindt zich bodemtype w-Pdxe, een dun laagje zandleem bovenop de Tertiaire ontsluitingen. Gezien de ligging op de top zijn hier de Quartairgeologische afzettingen van zandleem geërodeerd wat zorgt dat er slecht een dun laagje overblijft. Met uitzondering van bodemtype **Eep** en (afhankelijk van het weer) bodemtype **w-Pdxe** zijn alle bodemtypes geschikt voor landbouwdoeleinden.

3.2.2 QUARTAIRGEOLOGISCHE KAART

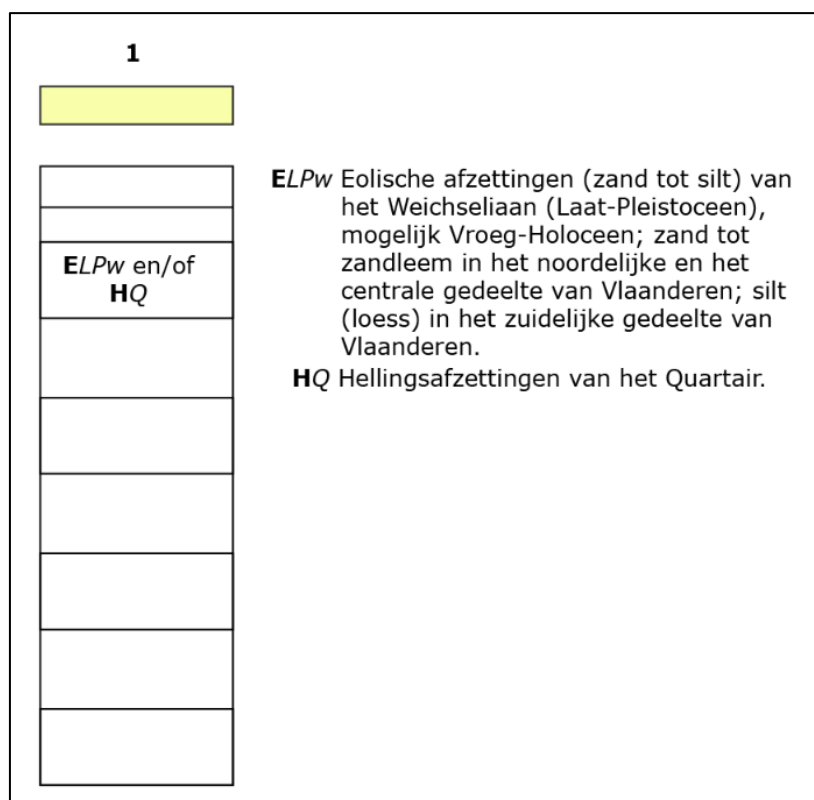
Het studiegebied bevindt zich voor het grootste gedeelte binnen de Quartairgeologische sequentie type 1 (cf. figuur 16). Deze bestaat uit eolische afzettingen (zandig tot siltig) uit het Weichseliaan en mogelijk Vroeg-Holoceen. In combinatie met deze laag kunnen ook hellingsafzettingen uit het Quartair voorkomen.

De uiterst zuidelijke punt van het studiegebied bevindt zich binnen de Quartairgeologische sequentie type 9. Deze sequentie bestaat uit fluviatiele afzettingen uit het vroeg- en midden-pleistoceen. Het onderste gedeelte van deze laag dateert uit het Tertiair. Hierboven bevindt zich een laag met eolische afzettingen (zandig tot siltig) uit het Weichseliaan en mogelijk Vroeg-Holoceen. In combinatie met deze laag kunnen ook hellingsafzettingen uit het Quartair voorkomen.

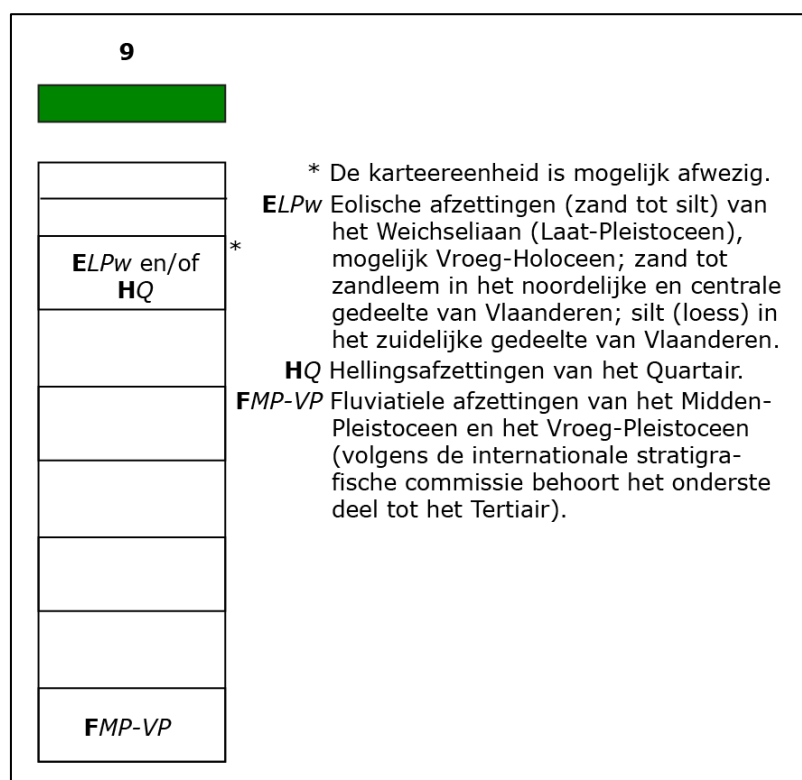
Op de Quartairgeologische kaart (figuur 16) is ten oosten van het studiegebied de alluviale vlakte van de Heulebeek te zien, deze maakt deel uit van het Liebekken. De Quartairgeologische sequentie geeft mooi de landschappelijke ligging van het studiegebied weer, namelijk op de uitloper van een Tertiaire heuvelrug die zich meer naar het westen bevindt.

Figuur 17: Gedigitaliseerde Quartairgeologische kaart (1:200.000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2020)

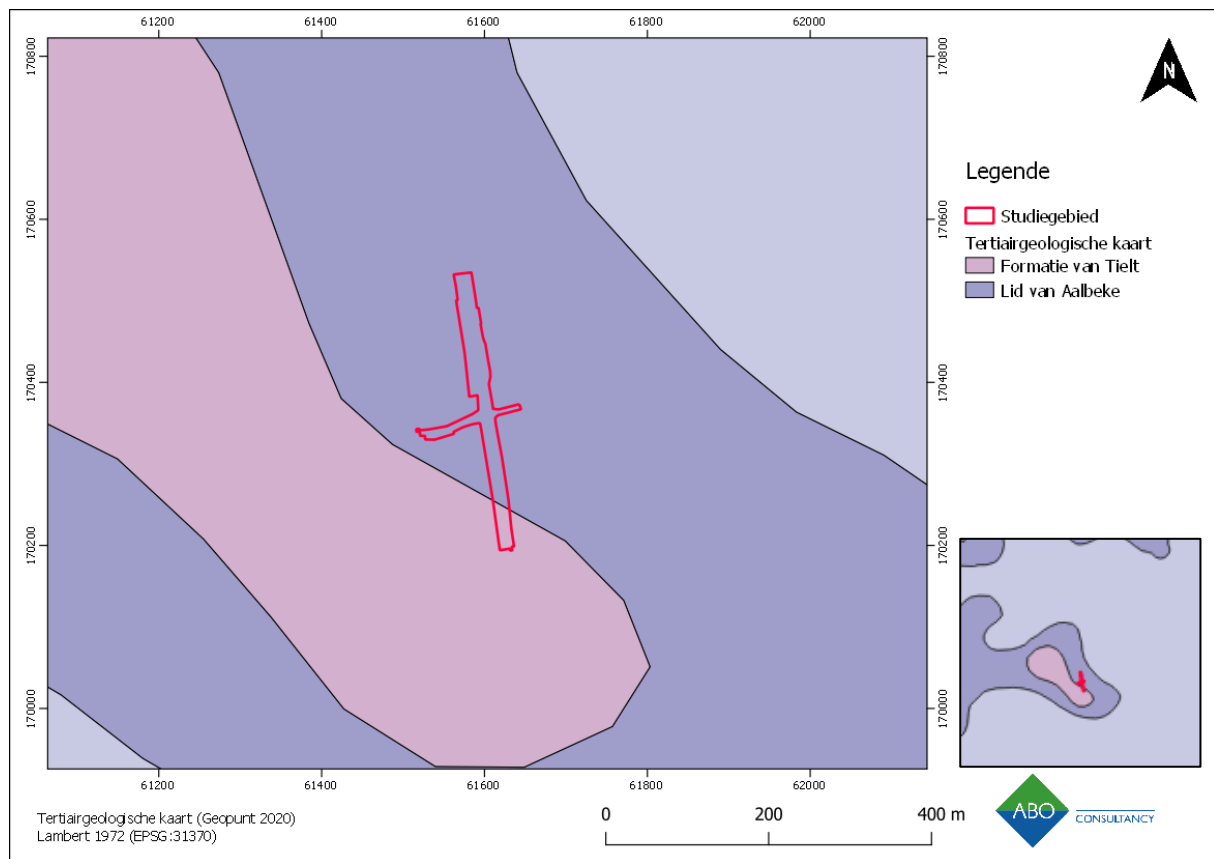

Figuur 18: Quartairgeologische sequentie type 1 ter hoogte van het studiegebied (Geopunt 2020)

Figuur 19: Quartairgeologische sequentie type 9 ter hoogte van het studiegebied (Geopunt 2020)

3.2.3 TERTIAIRGEOLOGISCHE KAART

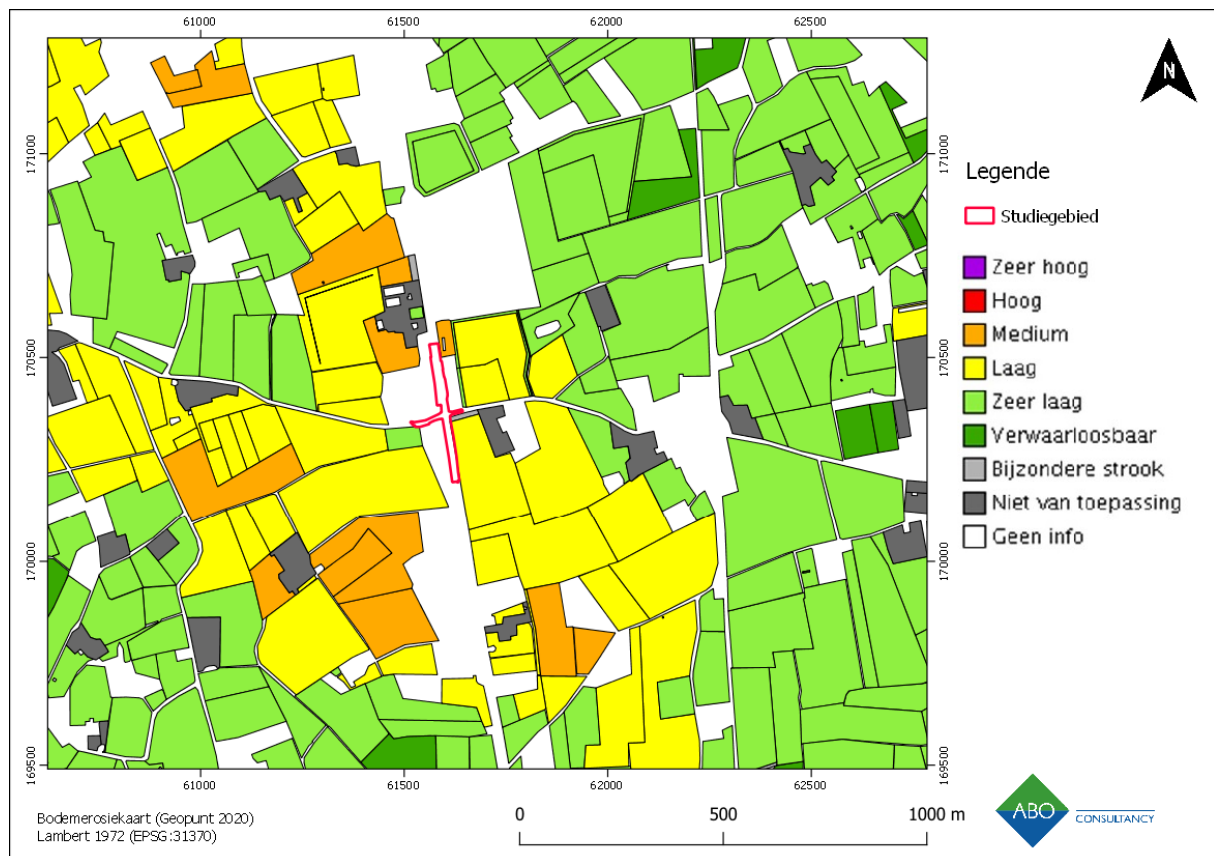

Figuur 20: Gedigitaliseerde Tertiairgeologische kaart (1:50.000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2020)

Het grootste stuk van het studiegebied maakt deel uit van de Formatie van Kortrijk en is verder onderverdeeld binnen het lid van Aalbeke (cf. figuur 19). De formatie bestaat uit donkergrijze tot blauwe klei en bevat glimmers. De klei van het lid van Aalbeke is bijzonder geschikt voor het maken van dakpannen en werd dan ook in vroegere tijden vaak opgedolven als grondstof.

Het uiterst zuidelijke gedeelte van het studiegebied bevindt zich binnen de Formatie van Tiel. Het gaat hier om grijsgroen zeer fijn zand tot silt dat kleihoudende lagen bevat.

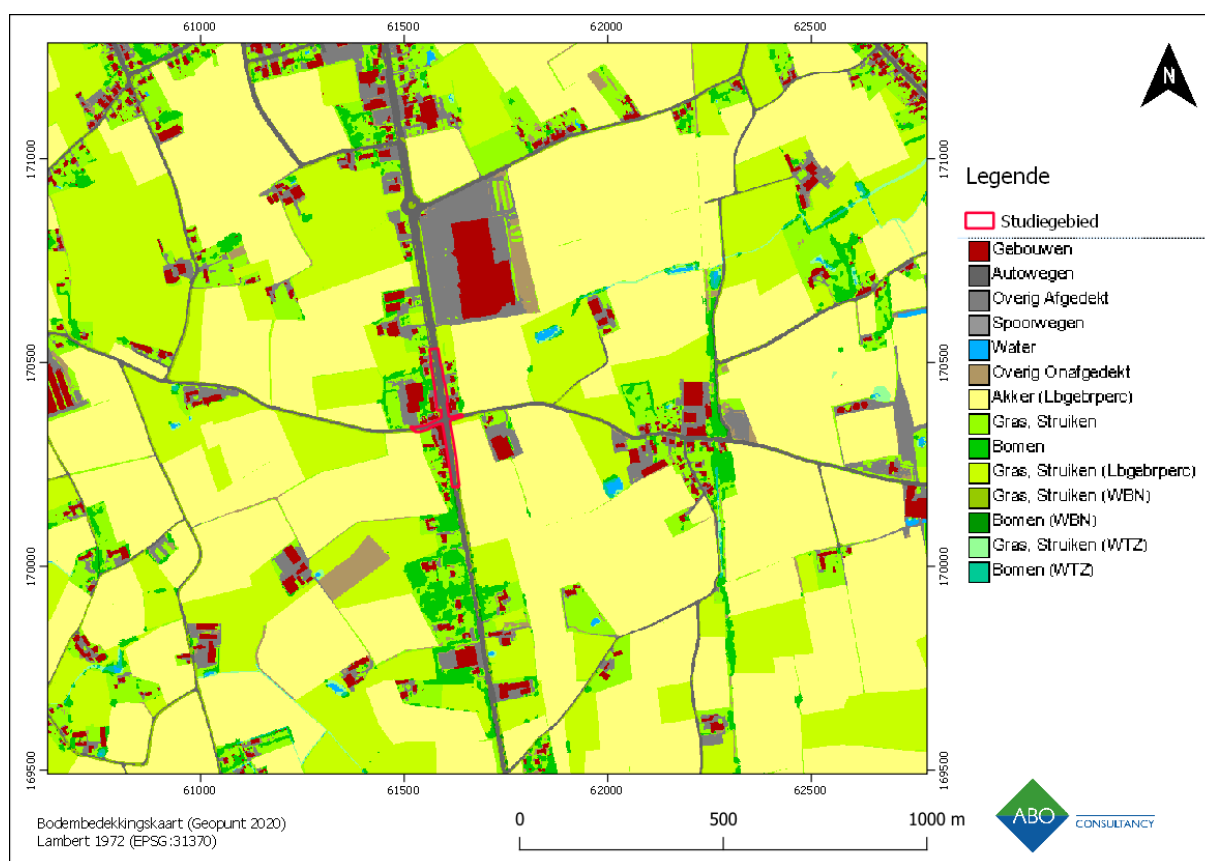
3.2.4 BODEMEROSIEKAART

Figuur 21: Bodemerosiekaart op perceelniveau met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2020)

De potentiële bodemerosie binnen het studiegebied (figuur 20) is niet gekend voor het studiegebied gezien het studiegebied uit een wegtracé bestaat en volledig verhard is. De bodemerosie is laag tot medium in de omgeving van het studiegebied, wat te wijten is aan de ligging op de heuvel van de Kezelberg. Gezien het studiegebied volledig geasfalteerd is, is de kans op erosie eerder laag.

3.2.5 BODEMBEDEKKINGSKAART

Figuur 22: Bodembedekkingskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2020)

Op de bodembedekkingskaart (figuur 21) zien we dat het studiegebied volledig aangeduid staat als 'autoweg'. Verspreid langsheen de wegen is voornamelijk lintbebouwing op te merken met hier een daar een alleenstaande boerderij. De omgeving wordt grotendeels gekenmerkt door landbouwgrond.

4 ASSESSMENTRAPPORT: ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

Geraadpleegde bronnen hoofdstuk 4 met betrekking tot archeologische voorkennis	Toelichting
Inventarissen	
Inventaris Archeologische zone	Buiten archeologische zone
Landschapsatlas	Niet relevant
Inventaris bouwkundig erfgoed	Relevant, cf. 4.2.1
Beschermde monumenten	Relevant, cf. 4.2.2
Beschermde stads- en dorpsgezichten	Geen beschermde stads-of dorpsgezichten in de omgeving.
Centraal Archeologische Inventaris	Relevant, cf. 4.2.4
Inventaris Historische Stadskern	Buiten historische stadskern
Inventaris gebieden waar geen archeologie te verwachten valt (GGA)	Niet binnen GGA gelegen
Andere historische/ archeologische relictten	Geen andere relictten in de buurt (< 1km)
Cartografische bronnen	
Frickxkaart (ca. 1712)	Relevant, cf. 4.3.1
Ferrariskaart (ca. 1770-1778)	Relevant, cf. 4.3.2
Atlas der Buurtwegen (ca. 1841)	Relevant, cf. 4.3.3
Vandermaelenkaart (1846- 1854)	Relevant, cf. 4.3.4
Poppkaart (1842-1879)	Relevant, cf. 4.3.5
Trench Map 1917	Relevant, cf. 4.3.6
Recente landschapsveranderingen	
Ortofoto 1971; 1979-1990; 2018	Relevant, cf. 4.4

Figuur 23: Tabel met geraadpleegde bronnen

4.1 HISTORISCHE SITUERING

4.1.1 MOORSELE

Moorsele werd voor het eerst vermeld als 'Mortsella' in 1046. De naam is een samentrekking van Frankische 'mort' (hoog) en het Germaanse 'sella' (zaal). De gemeente ontstond op een kruispunt van wegen nabij de meander van een beek.

De heerlijkheid van Moorsele, tevens de oudste heerlijkheid gelegen binnen het huidige grondgebied van de gemeente was één van de twaalf burchtgenootschappen van het kasteel van Kortrijk. De heren van Moorsele waren vanaf het midden van de 12de eeuw tot de tweede helft van de 13de eeuw wellicht ook de heren van Moorslede, dat zich enkele kilometers verder naar het noordwesten bevindt (De Gunsch & De Leeuw 2005).

Een tweede heerlijkheid gelegen binnen de huidige gemeentegrenzen is de heerlijkheid ter Gracht. Deze werd zeker vóór 1220 gesticht, wellicht vanuit de heerlijkheid van Moorsele. De nieuwe heerlijkheid Moorsele-ter Gracht telde 20 achterlenen in o.m. Bissegem, Wevelgem, Gullegem, Geluwe en Dadizele.

De twee heerlijkheden vormden vroeger wellicht één heerlijkheid, ze werden voor onbekende redenen en op onbekend tijdstip opgesplitst. Op 28 oktober 1456 krijgt Geldof I van der Gracht, bij oktrooi, de toelating van Filips de Goede om de gescheiden heerlijkheden opnieuw te verenigen. Toch kwamen beide heerlijkheden reeds in 1323 in handen van dezelfde familie door het huwelijk van Beatrijs, vrouwe van Moorsele met Diederik van der Gracht. Voor beide heerlijkheden was er slechts één schepenbank en één leenhof. De heerlijkheid ter Gracht werd eveneens gehouden van het kasteel van Kortrijk en hoewel het foncier groter was dan dat van Moorsele, was het geen burchtgenootschap. Het kasteel werd in het begin van de 15de eeuw verwoest en werd nooit meer heropgebouwd, de kasteelmote en de hoeve ter Gracht bleven bewaard (Witte Molenstraat nr. 152).

De heer van Moorsele, Geldolf I van der Gracht laat vermoedelijk vóór 1443 het kasteel van Moorsele bouwen op de restanten van een ouder kasteel. In 1554 stierf het laatste lid van de familie, Wouter IV van der Gracht kinderloos. Hierdoor gingen alle bezittingen over naar Filips van Liedekerke. Het kasteel is achtereenvolgens in eigendom van de families Basta, de Beer en de Lens. Deze laatste verkopen het kasteel in 1803 aan de erfgenamen Baut uit Gent die het op hun beurt verkopen aan P.J. De Clerck, een notaris uit Moorsele. Hij verkoopt het aan François Cornillie, lid van een vooraanstaande koopmansfamilie. Pepin Lowie erft het kasteel van Marie Cornillie. In 1966 wordt het door de erfgenamen van Lowie verkocht aan R. Theys, hij liet het restaureren door architect J. Viérin (Kortrijk).

Naast de heerlijkheden Moorsele en ter Gracht lagen ook de heerlijkheden Ter Merrie, waarvan het kasteel wordt voorgesteld op de kaart van Sanderus (1641), Ter Coutere, Walle, Waterschap, Ardoye, Rubbens, Vrijeigen, Wagenbrugge, en Verkenmeersch en de ammanie van Kezelberghe binnen het grondgebied van de huidige gemeente. Het studiegebied bevond zich binnen de ammanie van Kezelberghe, een jurisdictie met aan het hoofd een 'amman' (ambtsman'. Deze had bestuurlijke en rechterlijke macht (De Gunsch & De Leeuw 2005).

In de 14de eeuw wordt de grondslag voor de textielnijverheid gelegd. Er ontstaat een stapelplaats voor woldraad, gelegen aan de Kezelberg. De Moorseelse vrouwen spinnen wol voor de Kortrijkse wevers. Lodewijk van Male, heer van Menen, geeft de stad in 1351 de toestemming om een lakennijverheid op te richten. Hierdoor verhuist de stapelplaats naar Menen. In 1353 wordt echter geconstateerd dat de nieuwe wolstapelplaats niet optimaal van ligging is, de plattelandsspinners waren niet bereid om naar Menen te komen. Hierdoor herroept de graaf het besluit en de wolstapelplaats verhuist weer

naar Moorsele. De nieuwe stapelplaats (spinnemarkt of moortelmarkt) was gelegen in de huidige Dadizelestraat (De Gunsch & De Leeuw 2005).

Omstreeks de 16de eeuw begint men te Moorsele met het telen en weven van vlas. In de 15de eeuw wordt er reeds vlas geteeld op de hofstede "ter Hoeve". Ook de omliggende Leiedorpen gaan langzaam over tot de productie van fijn linnen.

Tijdens de Geuzenopstanden en de invallen van de Oostendse vrijbuiters in 1583 lijdt Moorsele veel schade. In 1570 wordt het goed ter Gracht zwaar beschadigd en wellicht ook het kasteel van Moorsele. Ook het koor van de Sint-Martinuskerk wordt beschadigd.

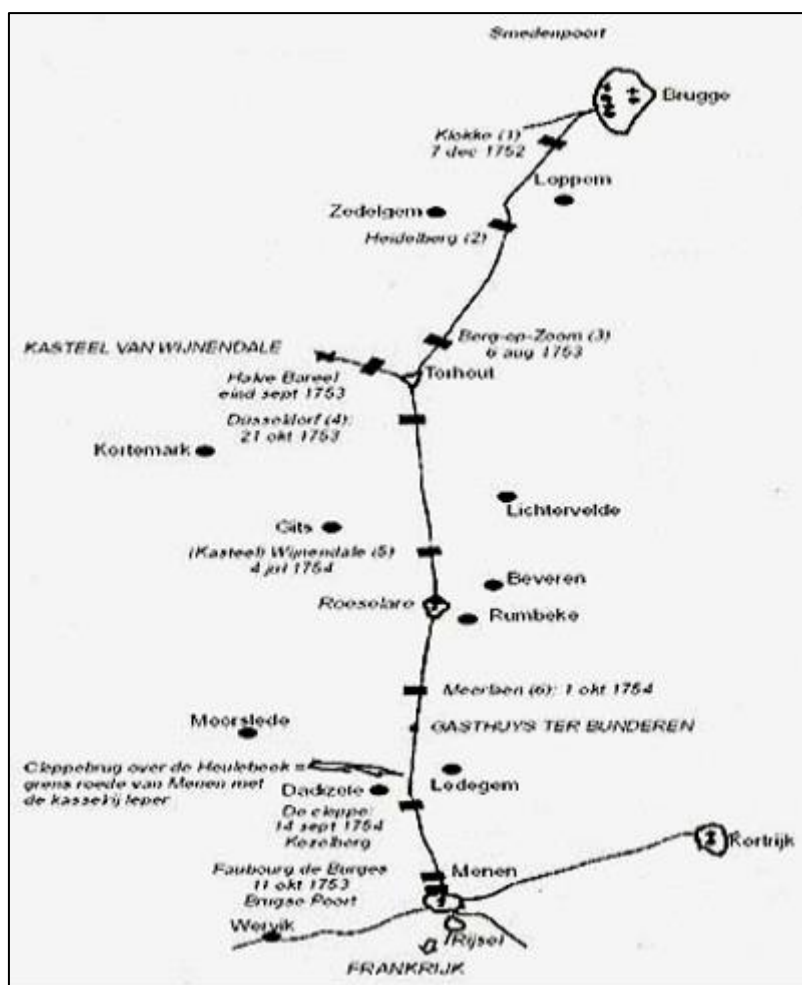
In de 17de eeuw wordt het grootste deel van de gemeente bij Frankrijk ingelijfd door het verdrag van Aken (1668). Tijdens de Franse overheersing bouwen de bezetters een verdedigingslinie van het kasteel van Moorsele tot aan de Leie te Kuurne. Deze linie volgt de Heulebeek en was voorzien van niet minder dan achttien zelfstandige bolwerken. Pas in 1713 komt Moorsele onder Oostenrijks bewind (De Gunsch & De Leeuw 2005).

Tussen 1644 en 1648 en tijdens de Negenjarige Oorlog (1689-1697) wordt Moorsele herhaaldelijk getroffen door plunderende troepen. Bovendien zorgt een builenpest voor een enorme bevolkingsafname.

Tijdens de Oostenrijkse Successieoorlog (1740-1747) wordt de gemeente opnieuw slachtoffer van herhaaldelijke plunderingen en brandstichtingen. Op 10 september 1744 arriveert het regiment van de graaf van Saksen in Moorsele, dat zorgt voor kleine schermutselingen.

Tijdens het Oostenrijkse bewind wordt tussen 1751 en 1754 een steenweg aangelegd tussen Brugge en Roeselare, via Torhout. Deze steenweg, origineel aangelegd met kasseien en bomen aan weerszijden, is nu gekend als de N32 en beslaat het studiegebied van zuid naar noord. Om de kosten te recupereren werd op diverse locaties langs de route tol geheven. Ook bij de Kezelberg bevond zich een tolbarrière. In de twee helft van de 19de eeuw werd deze weg rechtgetrokken.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog wordt er door Duitse militairen een vliegveld aangelegd tussen de Ieperstraat, de Dadizelestraat en de Witte Molenstraat (ca. 2km ten oosten van het studiegebied). Na de oorlog wordt de basis verlaten en geraakt het vliegveld in onbruik. In 1938 wordt er ter hoogte van de Ledegemstraat opnieuw een vliegveld aangelegd, dit keer door Belgische militairen. Het geheel wordt in 1940 uitgebreid in zuidelijke richting door Duitse militairen die het gebruikten tot op het einde van de Tweede Wereldoorlog. Van dit vliegveld z.g. "Overheule" is enkel een deel van de controletoren bewaard. Het geheel bevindt zich op ca. 1,5km ten noordoosten van het studiegebied. Tijdens de slag om de Leie, op 23 mei 1940, wordt Moorsele fel beschoten, de Sint-Martinus en Sint-Christoffelkerk wordt zwaar beschadigd (De Gunsch & De Leeuw 2005).

Figuur 24: De route van de steenweg Brugge-Meneen met tolbarrières (F. Delameilleure 2020)

4.1.2 DADIZELE

Dadizele werd voor het eerst vermeld in 1147 als 'Dadingisila' wat zoveel betekent als woning van Dado.

Dadizele vormde in de middeleeuwen een heerlijkheid waarvan juridisch meerdere ondergeschikte lenen afhingen. Tot de 15de eeuw was de heerlijkheid in het bezit van de heren van Dadizele. De heerlijkheid Dadizele was tot in 1478 in handen van de familie Van Dadizele; vermeld vanaf de 12de eeuw met als oudste gekende heer, heer Lambrecht. Jan III van Dadizele (1431-1481) speelde een belangrijke rol in de middeleeuwse geschiedenis van Dadizele (zijn graf bevindt zich in de crypte van de basiliek). Hij wist onder meer een vergunning te verkrijgen tot het inrichten van een weekmarkt en een vrije jaarmarkt (1462). Hij droeg tevens bij tot de vergroting van de parochiekerk in 1452 en 1457. Van circa 1500 tot het einde van het ancien régime was de heerlijkheid in de handen van het geslacht de Croix (De Gunsch et al. 1999).

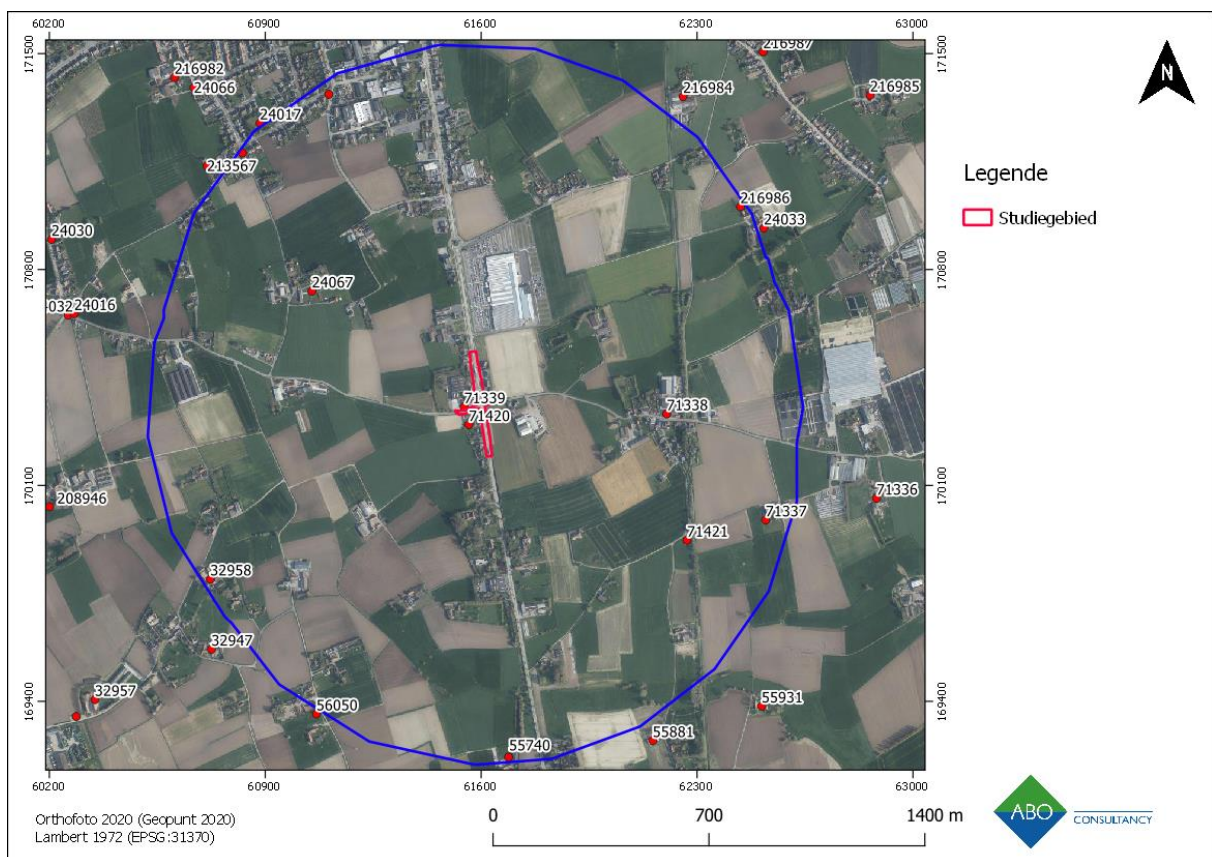
De grenzen van de parochie vielen eeuwenlang samen met die van de heerlijkheid. In 1943 werden de huidige gemeentegrenzen vastgelegd. Tijdens de godsdienstoorlogen van de 16de eeuw werd Dadizele zwaar getroffen door vernielingen. De hele streek verarmde tijdens de oorlogen, epidemieën en hongersnood die de 17de en 18de eeuw kenmerkten (De Gunsch et al. 1999).

Tijdens WOI lag Dadizele aan de grens van het front. Verschillende bunkers bevinden zich verspreid binnen de gemeente. Ten zuiden van Dadizele (in feite al binnen de grens van Moorsele) bevindt zich

de Kezelberg. Deze berg stond tijdens WOI bekend als Hill 41 en was het tafereel van verwoede gevechten tijdens het bevrijdingsoffensief in 1918. Meer bepaald de 36ste Ulsterdivisie en de 9de Schotse divisie waren hier actief. In oktober 1918 kon de heuvel door Britse troepen worden ingenomen (cf. hst. 4.3.6).

4.2 INVENTARISSEN ONROEREND ERFGOED

4.2.1 INVENTARIS BOUWKUNDIG ERFGOED

Figuur 25: Weergave van de locaties met gekend bouwkundig erfgoed binnen een straal van 500m (Geopunt 2020)

Het bouwkundig erfgoed (cf. figuur 23) in de omgeving van het studiegebied dateert telkens uit de 19de eeuw of later. Gezien dit in het kader van deze bureaustudie niet relevant is zullen deze elementen dan ook niet verder besproken worden. Voor de volledigheid worden deze wel opgelijst in onderstaande tabel. Elementen uit WOI zijn echter wel relevant inzake deze archeologische studie en zullen dan ook kort besproken worden.

Kezelberg Military Cemetery (ID 71421) is een Britse militaire begraafplaats, aangelegd in oktober en november 1918. Dit soldatenkerkhof is getypeerd door de karakteristieke bestanddelen eigen aan dit type, met name de lage omheiningsmuur en de grafstenen van witte Portlandsteen. Aan de straatzijde bevindt zich het zogenaamde "Cross of Sacrifice" en aan de ingang de "Stone of Remembrance".

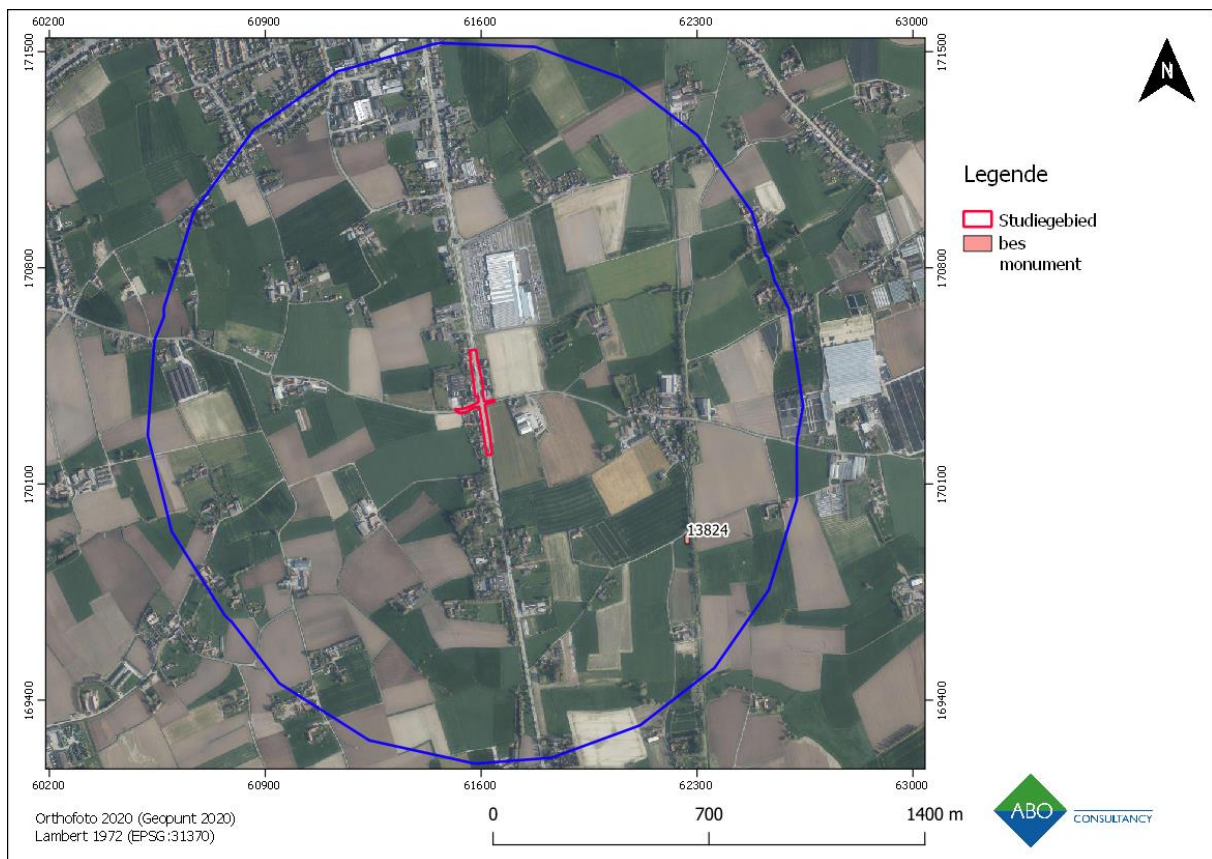
De Duitse bunker (ID 216986) is een halfondergrondse betonnen militaire post die tegen de noordelijke gebouwen van de hoeve Kastelstraat 86 aanleunt. De hoeve is op Britse stafkaarten uit WOI gekend als 'Lealholm house'. De bunker zelf werd niet opgemerkt door de Britse troepen en is niet aangeduid op de stafkaarten. De bunker heeft twee ingangen en bovenaan een richel voor de plaatsing van een

mitrailleur. Er zijn twee toegangen verbonden door een gang die toegang geeft tot twee ruimtes. Het plafond en de uiteinden van de gang werden schuin afgewerkt.

ID	Omschrijving	Datering
24017	Hoeve met losse bestanddelen	19 ^{de} eeuw (heropbouw na WOI)
24067	Herberg 'De Korte Keer'	Eind 19 ^{de} eeuw
32958	Hoeve	19 ^{de} eeuw (heropbouw na WOI)
55740	Hoeve met losse bestanddelen	19 ^{de} eeuw
56050	Boerenarbeidershuis	Begin 20 ^{ste} eeuw
71337	Hoeve met losse bestanddelen	Begin 20 ^{ste} eeuw
71338	Vlasschuren	Begin 20 ^{ste} eeuw
71339	Drie arbeidershuisjes	Begin 20 ^{ste} eeuw
71420	Boerenarbeiderswoning	Eind 19 ^{de} eeuw
71421	Kezelberg Military Cemetery	WOI, Interbellum
216986	Duitse bunker 'Lealholm House'	WOI

Figuur 26: Tabel van het bouwkundig erfgoed binnen een straal van 1km (Geopunt 2020)

4.2.2 BESCHERMDE MONUMENTEN EN STADS- OF DORPSGEZICHTEN

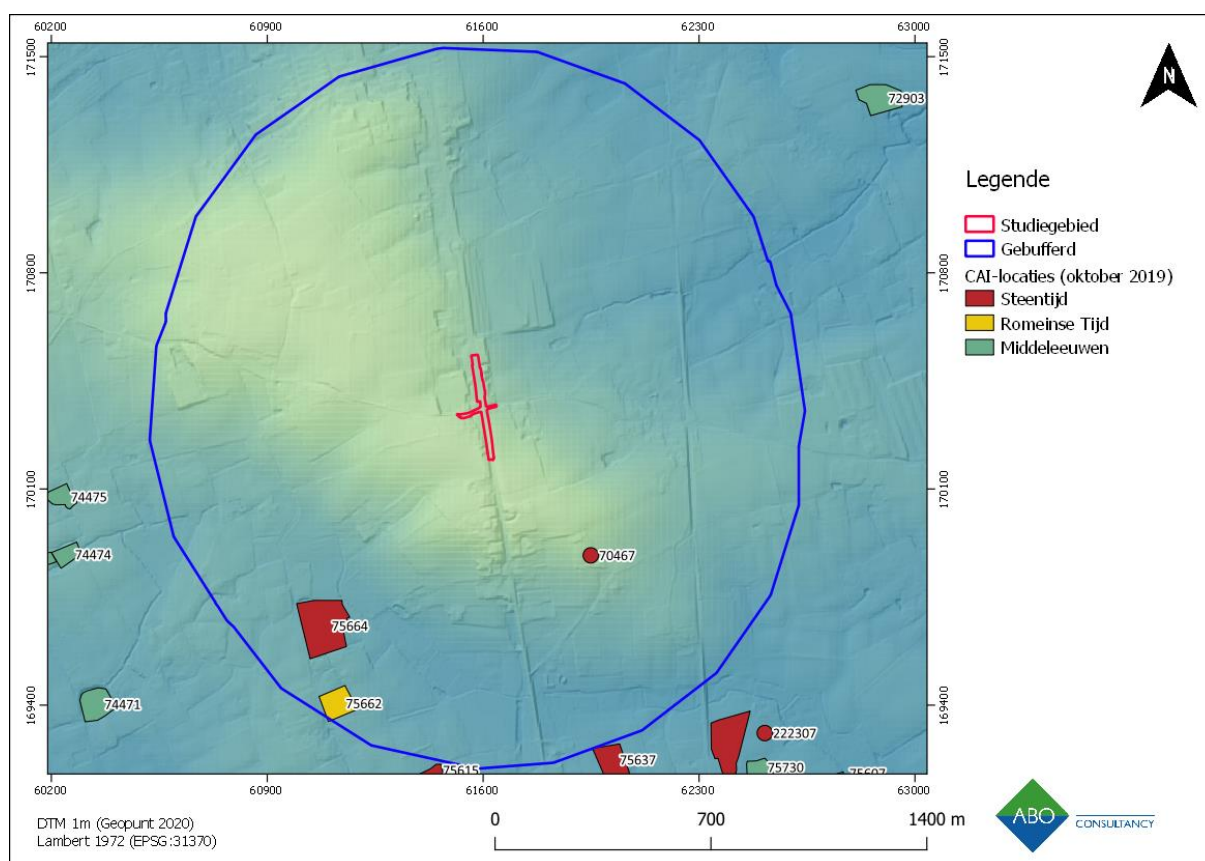

Figuur 27: Beschermd monumenten binnen een straal van 1km rond het studiegebied (Geopunt 2020)

Op figuur 25 is te zien dat zich binnen een straal van 1km rond het studiegebied één beschermd monument bevindt.

Het beschermd monument met ID 13824 betreft de Britse militaire begraafplaats van de Kezelberg (cf. hst. 4.2.1). De begraafplaats werd beschermd omwille van de militair-historische, historische en artistieke waarde. Deze kleine begraafplaats werd aangelegd naar aanleiding van de verwoede gevechten om de regio te bevrijden in september en oktober 1918. De gevechten vonden plaats om 'Hill 41', zoals de Kezelberg tussen Vijfwegen, de Ieperstraat en de N32 toen werd genoemd, in te nemen. Op 14 oktober 1918 slaagden de Britten erin Hill 41 in te nemen.

4.2.3 CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS (CAI)

Figuur 28: Overzicht van de CAI-meldingen binnen een straal van 1km rond het studiegebied (Geopunt 2020)

Binnen een straal van 1km rond het studiegebied bevinden zich drie meldingen in de CAI. Aan de zuidelijke rand van de bufferzone bevinden zich twee meldingen die eveneens zullen besproken worden. De informatie betreffende de CAI hieronder is te raadplegen op de website van de Inventaris Onroerend Erfgoed.

ID	Omschrijving	Datering	Afstand tot studiegebied
70467	Veldkartering	Midden-neolithicum	420m
75615	Veldkartering	Late middeleeuwen, nieuwe tijd, nieuwste tijd	1km
75637	Veldkartering	Steentijd, late middeleeuwen, nieuwe tijd	1km
75662	Veldkartering	Romeinse tijd, late middeleeuwen	880m

75664	Veldkartering	Steentijd, Romeinse tijd, nieuwe tijd	780m
-------	---------------	---	------

Figuur 29: Tabel met de CAI-meldingen binnen een straal van 1km rond het studiegebied (Geopunt 2020)

ID 70467

Deze melding betreft drie veldkarteringen. In 1975 werden enkele klingen van zwarte vuursteen ontdekt. In 1977 werden twee afslagen, een kling en een klingfragment gevonden. De veldkartering van 1982 leverde een afslag, een microkling, een steker en een geretoucheerd artefact op.

ID 75615

Bij een veldkartering werden op deze locatie aardewerkfragmenten aangetroffen met een datering tussen de 15de en 20ste eeuw.

ID 75637

Op deze plaats vond men bij een veldkartering twee klingen en twee afslagen uit de steentijd. Een nadere datering kon niet bepaald worden. Uit de late middeleeuwen en nieuwe tijd dateren enkele aardewerkfragmenten.

ID 75662

Bij een veldkartering op deze locatie werden enkele aardewerkscherven uit de Romeinse tijd ontdekt. Uit de late middeleeuwen dateren ook enkele aardewerkscherven, uit de nieuwe tijd zijn er aardewerkfragmenten en delen van kleipijpjes aangetroffen.

ID 75664

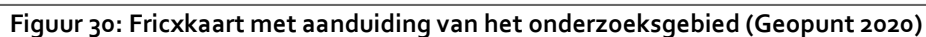
Op deze locatie werd bij een veldkartering lithisch materiaal uit de steentijd aangetroffen. Er werden eveneens aardewerkfragmenten uit de Romeinse tijd en nieuwe tijd aangetroffen.

In de omgeving van het studiegebied bevinden zich weinig meldingen in de CAI. De meldingen die opgenomen zijn in de databank betreffen telkens veldkarteringen. Deze bevinden zich ook niet op dezelfde landschappelijk ligging als het studiegebied. Bij deze veldkarteringen werd materiaal uit de steentijd, Romeinse periode, middeleeuwen en nieuwe tijd aangetroffen. Veldkarteringen geven een indicatie over de periode waaruit mogelijk nog archeologische resten te verwachten zijn binnen een bepaald gebied maar bevinden zich, gezien het om oppervlaktevondsten gaat, niet 'in situ'. Ze bevinden zich door erosie, wind- of waterwerking of door toedoen van de mens (bemesting, verplaatsing, aanvoer grond van elders,...) vaak ook niet meer op hun oorspronkelijke positie. Hierdoor kan er uit deze meldingen dan ook niet veel afgeleid worden wat betreft het archeologisch potentieel in de omgeving van het studiegebied.

4.2.4 ARCHEOLOGIENOTA'S EN NOTA'S WAARVAN REEDS AKTE GENOMEN WERD

Binnen een straal van 1km rond het studiegebied bevinden zich geen archeologienota's waarvan reeds akte genomen werd.

4.3.1 FRICXKAART (CA. 1712)

Het studiegebied bevindt langsheen (of op?) een weg die naar Dadizele leidt. Ten oosten van het studiegebied is Moorsele te zien. Nabij het studiegebied is bos aangeduid en ten westen zijn twee kapellen te zien. De Kezelberg (hier Guelberg genaamd) is duidelijk aangegeven. Voor het overige kan er gezien de beperkte graad van detail weinig uit deze kaart afgeleid worden.

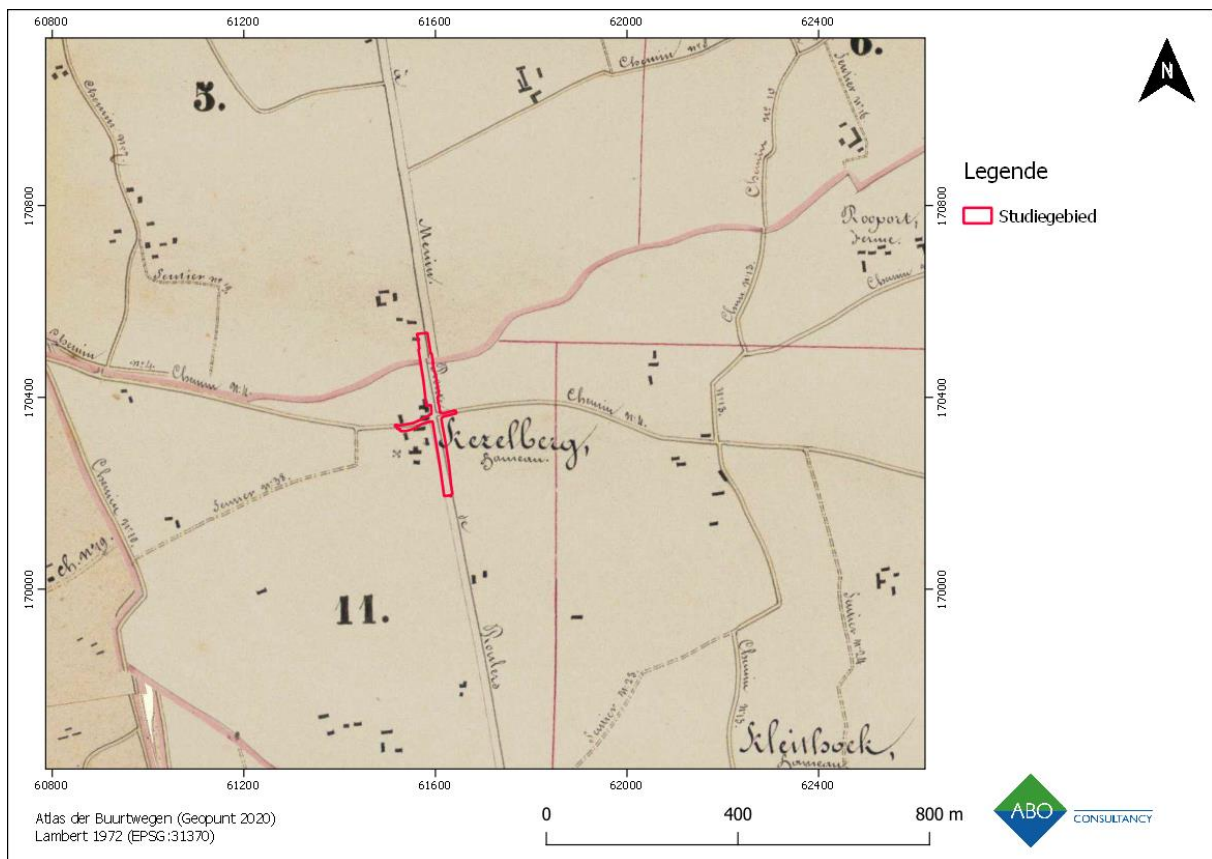
4.3.2 FERRARISKAART (CA. 1770- 1778)

Figuur 31: Ferrariskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2020)

Op de Ferrariskaart (figuur 30) zien we dat de steenweg van Brugge naar Roeselare die van noord naar zuid door het studiegebied loopt, reeds is aangelegd. Ook de Ieperstraat, die van west naar oost door het studiegebied loopt, kent reeds haar huidige verloop. Ten zuiden van de westelijke grens van het studiegebied staat de Kezelberg Molen aangeduid. Nabij het kruispunt binnen het studiegebied is een klein gehucht te zien langsheen de steenweg, 'Kezelberg' genaamd. In de omgeving zijn enkele sites met walgracht te zien en verspreid wat bewoning, voor het overige wordt het landschap gedomineerd door bosgebied en akkerland.

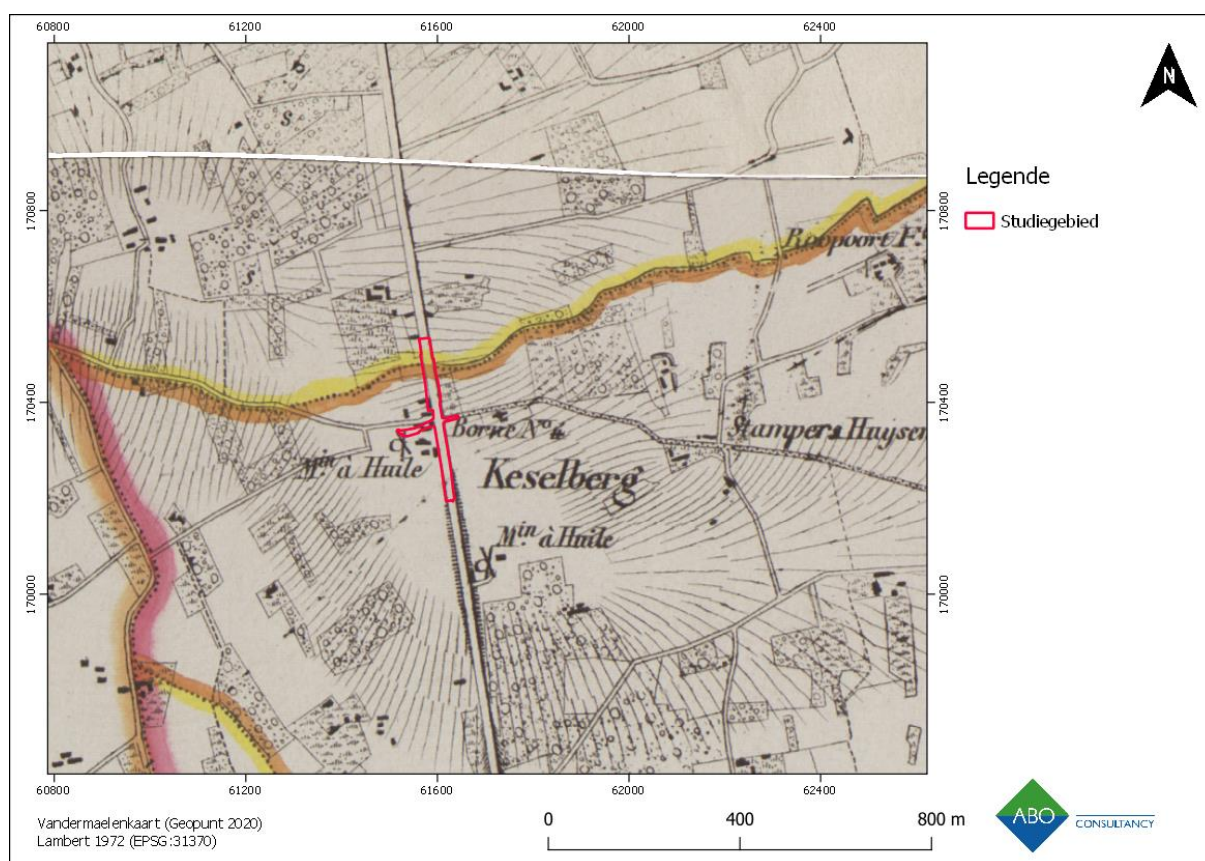
4.3.3 ATLAS DER BUURTWEGEN (CA. 1840)

Figuur 32: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2020)

Op de Atlas der Buurtwegen (figuur 31) zien we dezelfde wegenis die op de Ferrariskaart te zien was. 'Kezelberg' staat hier eveneens aangeduid als een gehucht. Ten westen van het studiegebied is een voetweg te zien die aansluit op de huidige leperstraat.

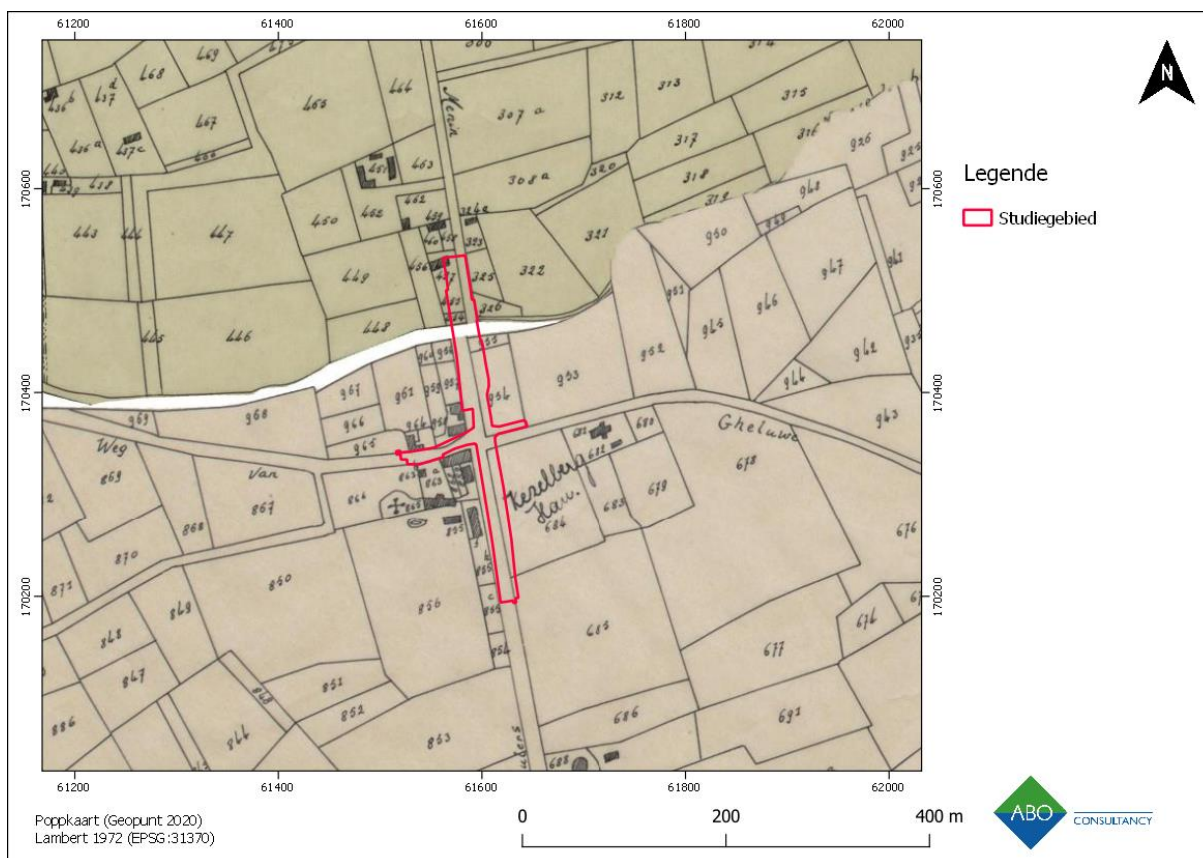
4.3.4 VANDERMAELENKAART (CA. 1846-1854)

Figuur 33: Vandermaelenkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2020)

Op de Vandermaelenkaart (figuur 32) zien we duidelijk de hoogtelijnen van de Keselberg weergegeven. De wege is hetzelfde gebleven ten opzichte van de voorgaande kaart. Nabij het studiegebied staat een oliemolen en een grenspaal aangeduid. De gemeentegrens tussen Dadizele en Moorsele is duidelijk te zien in het geel/oranje.

4.3.5 POPPKAART (CA. 1842-1879)

Figuur 34: Poppkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt 2020)

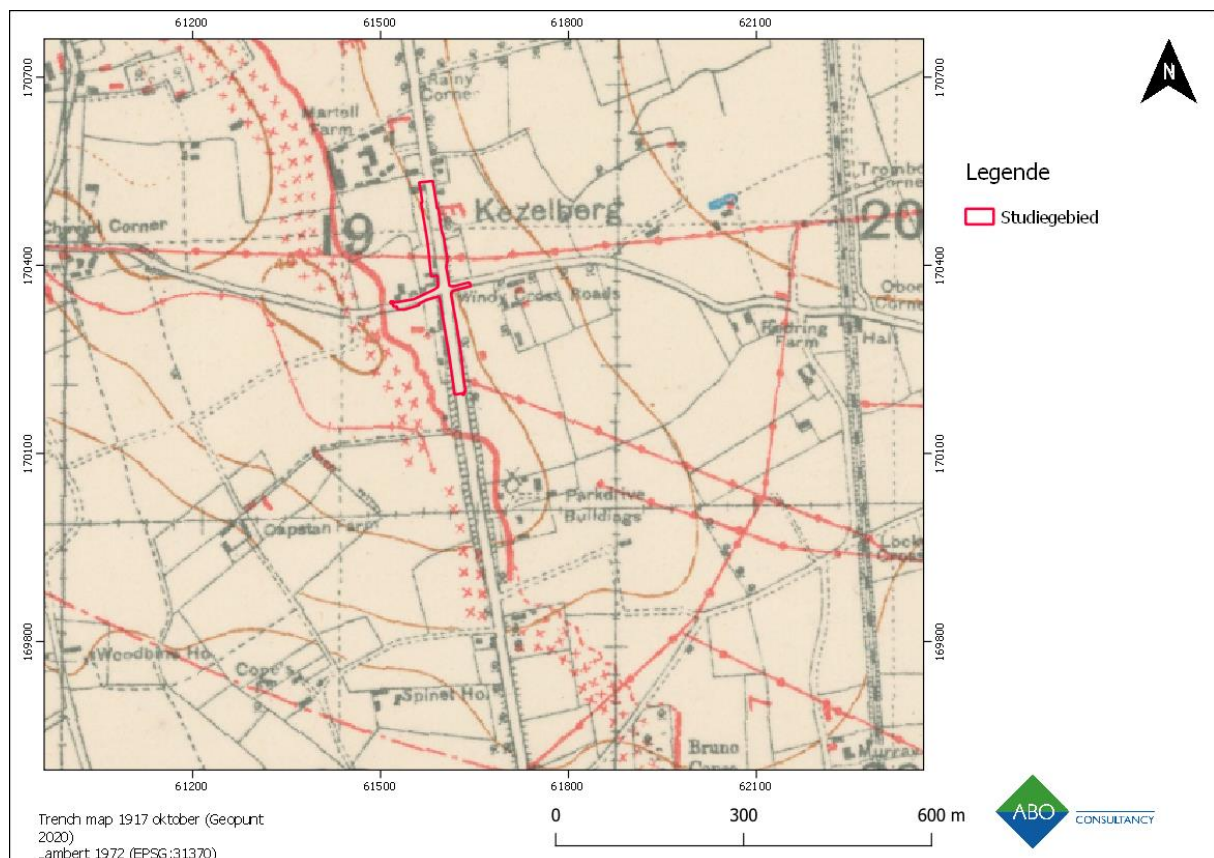
Op de Poppkaart (figuur 33) zien we opnieuw dat de wegenis onveranderd gebleven is. De bewoning van het gehucht Kezelberg concentreert zich ten westen van de huidige N32 en lijkt onveranderd ten opzichte van de voorgaande kaart.

4.3.6 PLANNEN EN LUCHTFOTO'S WOI

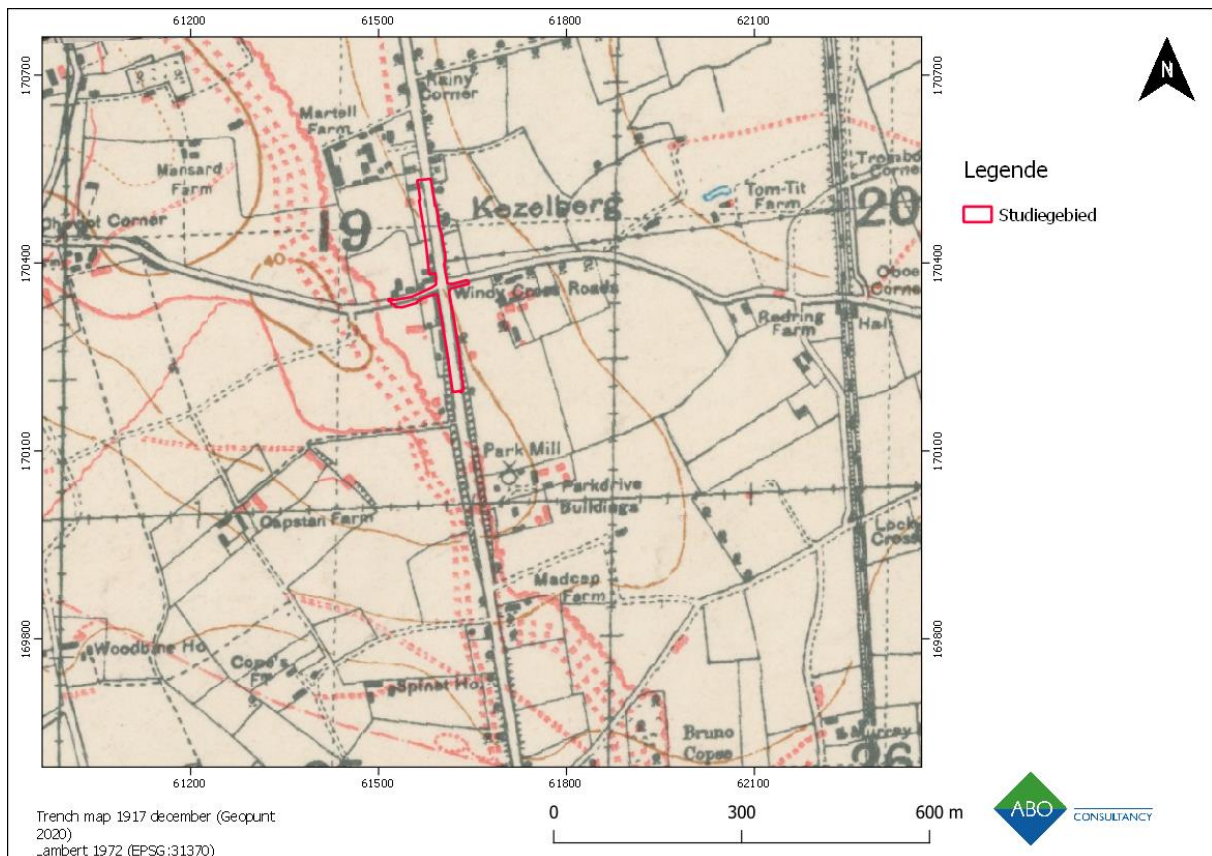
Eind juni 1917 werd door de Duitse troepen begonnen met de uitbouw van de Flandern II Stellung. Deze bestond uit bunkers, verborgen locaties voor geschut, prikkeldraadversperringen en loopgraven. Het zuidelijke gedeelte van deze stelling bevond zich op de Kezelberg (Vancoillie & Blieck 2018).

Na de Derde Slag om Ieper (juli-november 1917) was het front opgeschoven in de richting van Dadizele (ca. 1,3km ten noorden van het studiegebied) en het gehucht Kezelberg. Eind november 1917, na het beëindigen van de Derde Slag om Ieper werd het gedeelte nabij de Kezelberg geïncorporeerd in de nieuwe Flandern I Stellung (voorheen Flandern III Stellung) (Vancoillie & Blieck 2018).

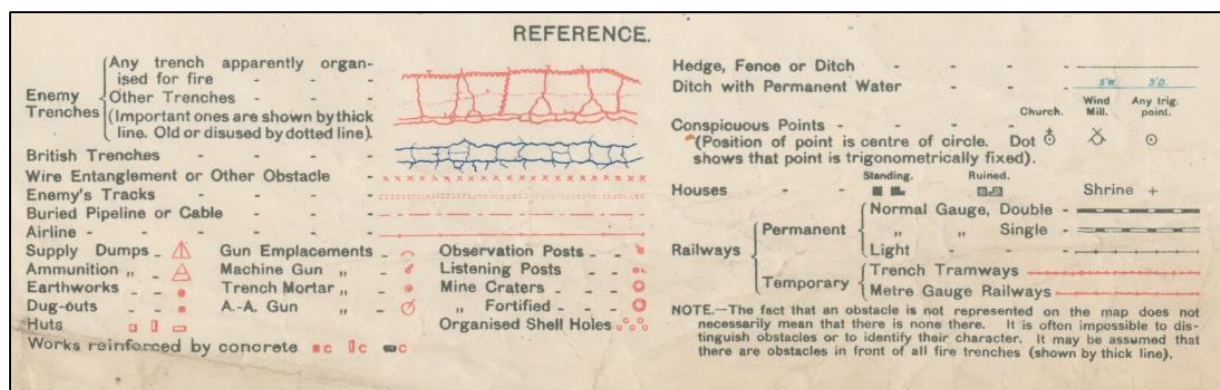
Vanaf september-oktober 1918 werd sterk gevochten in de omgeving om Hill 41 (de Kezelberg) in te nemen en de omringende dorpen te bevrijden. Op 14 oktober 1918 slaagden de Britten erin Hill 41 in te nemen. De Duitse loopgraven staan op deze kaarten aangeduid in het rood. Op figuur 34, de trench map uit oktober 1917 is een Duitse tramlijn te zien die het studiegebied in het noorden doorkruist. Nabij het studiegebied zijn verschillende dug-outs te zien. Meteen ten westen van het studiegebied is een Duitse loopgraaf te zien met ten westen daarvan drie prikkeldraadversperringen achter elkaar opgesteld. Op de trench map uit december 1917 (figuur 35) is te zien dat de tramlijn die het studiegebied doorkruist nu niet langer doorloopt maar net ten oosten van het studiegebied stopt. De loopgraaf, prikkeldraadversperring en dug-outs zijn wel nog weergegeven.

Figuur 35: Trench Map WOI, oktober 1917 (National Library of Scotland 2020)

Figuur 36: Trench Map WOI, december 1917 (National Library of Scotland 2020)

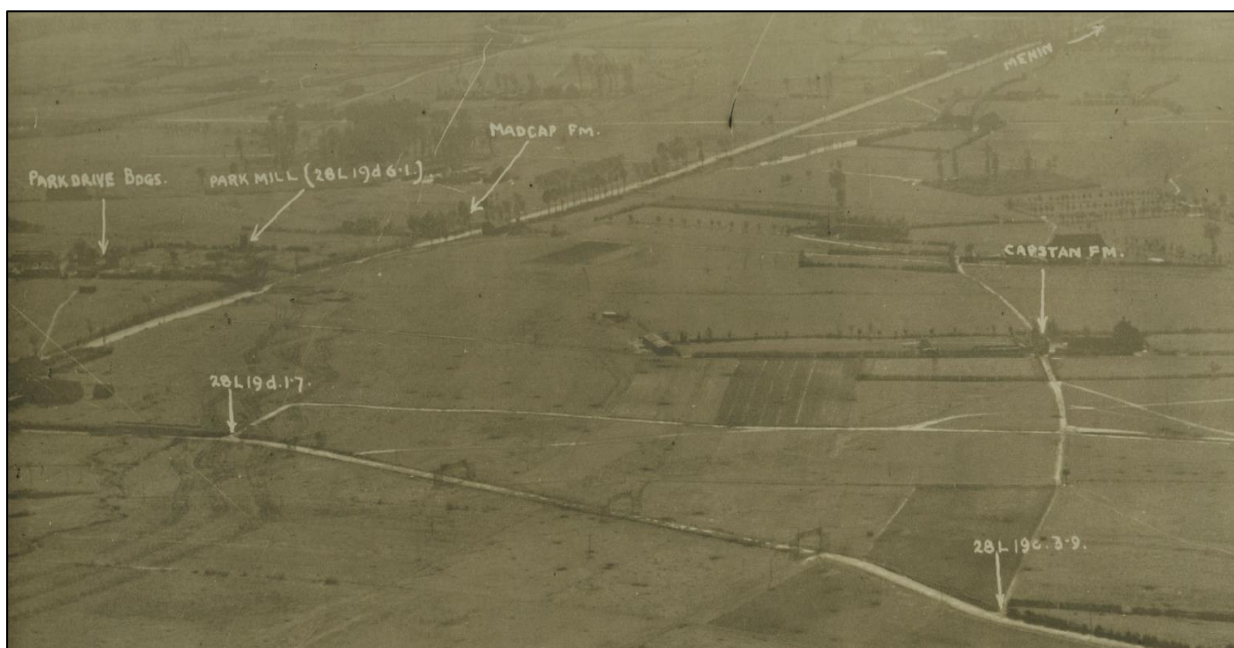

Figuur 37: Legende bij figuur 34 en 35 (National Library of Scotland 2020)

Er werden twee luchtfoto's gevonden die de situatie nabij de Kezelberg (en dus het studiegebied) weergeven. Op de eerste luchtfoto is het kruispunt van de Kezelberg met de Ieperstraat (binnen studiegebied) te zien. De loopgraaf en prikkeldraadversperring die zich op basis van de georeferencierte trench maps (fig. 34 en 35) net ten westen van het studiegebied bevinden zijn duidelijk te zien. Overige structuren (dug-outs, tramlijn) zijn niet herkenbaar op de luchtfoto's.

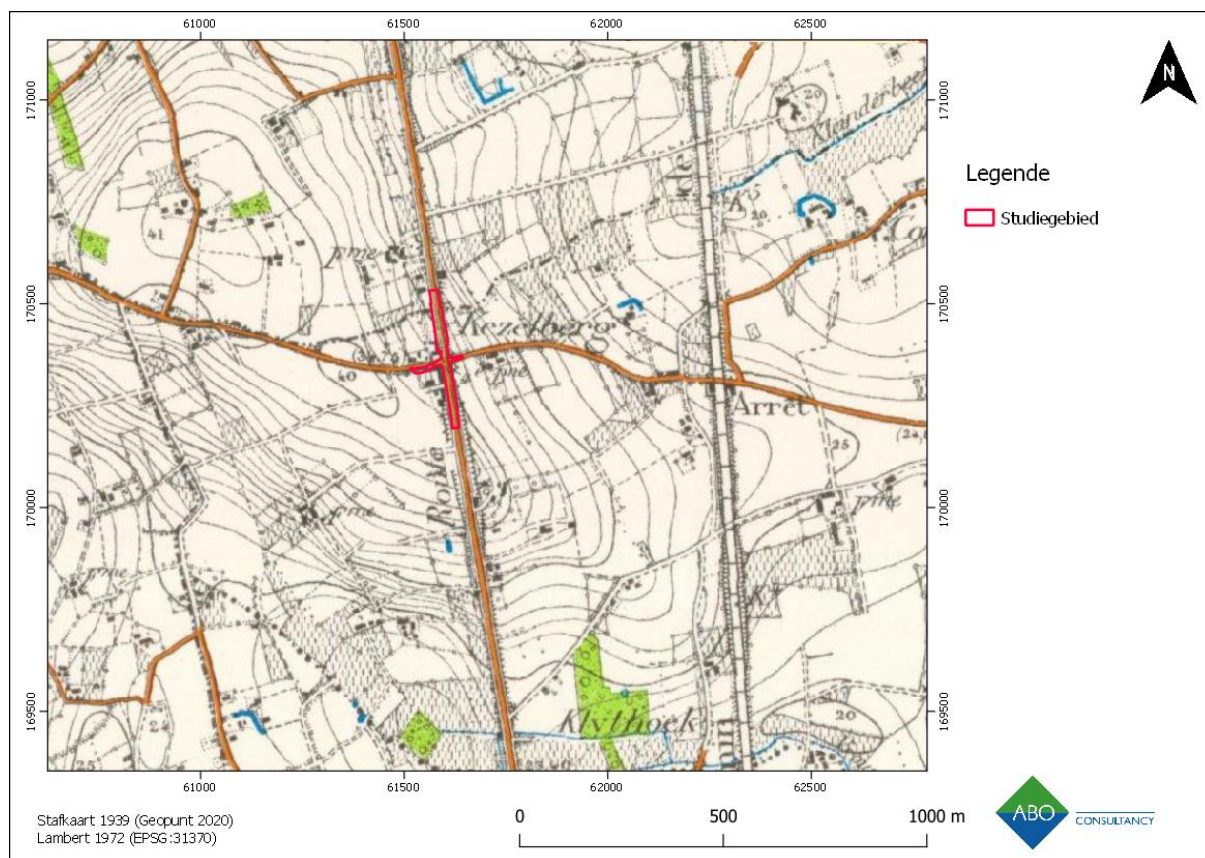

Figuur 38: De Kezelberg in oktober 1918. Net bij de aanduiding 'Kezelberg' is de kruising met de Kezelberg (later N32) en de leperstraat te zien. Ter oriëntatie werd bijkomend Martell Farm (cf. figuur 34 en 35) aangeduid. (Mcmaster library 2020)

Figuur 39: De Kezelberg in oktober 1918, iets ten westen van het kruispunt. De leperstraat (aanduiding 28L19D17) is goed te herkennen op deze kaart (cf. figuur 34 en 35) aangeduid. (Mcmaster library 2020)

4.3.7 STAFKAART VAN BELGIË 1939

Figuur 40: Het studiegebied aangeduid op de stafkaart uit 1939 (Cartesius 2020)

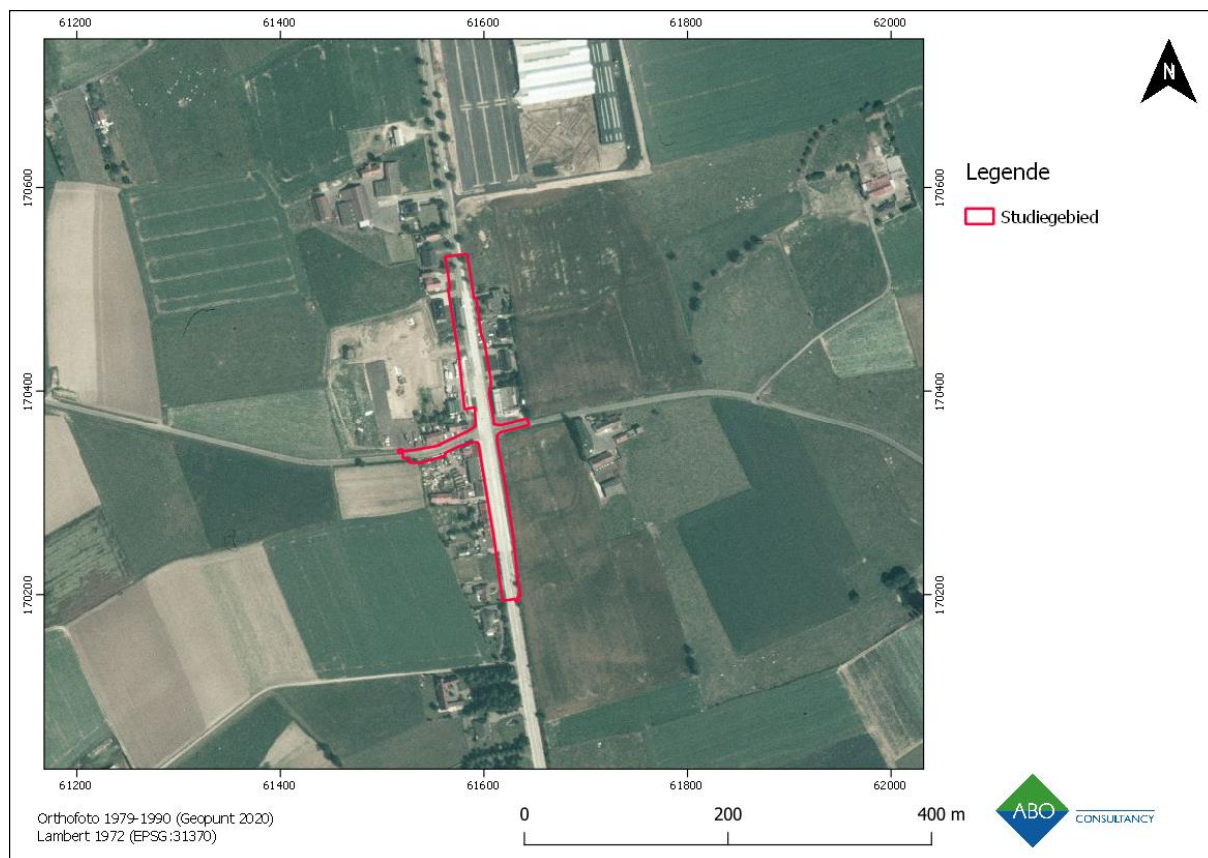
Op deze stafkaart (figuur 39) zijn geen veranderingen in het wegenpatroon op te merken. De hoogtelijnen op de kaart tonen mooi aan dat het hoogste punt van de Kezelberg net ten westen van het studiegebied gelegen is.

4.4 RECENTE LANDSCHAPSVERANDERINGEN

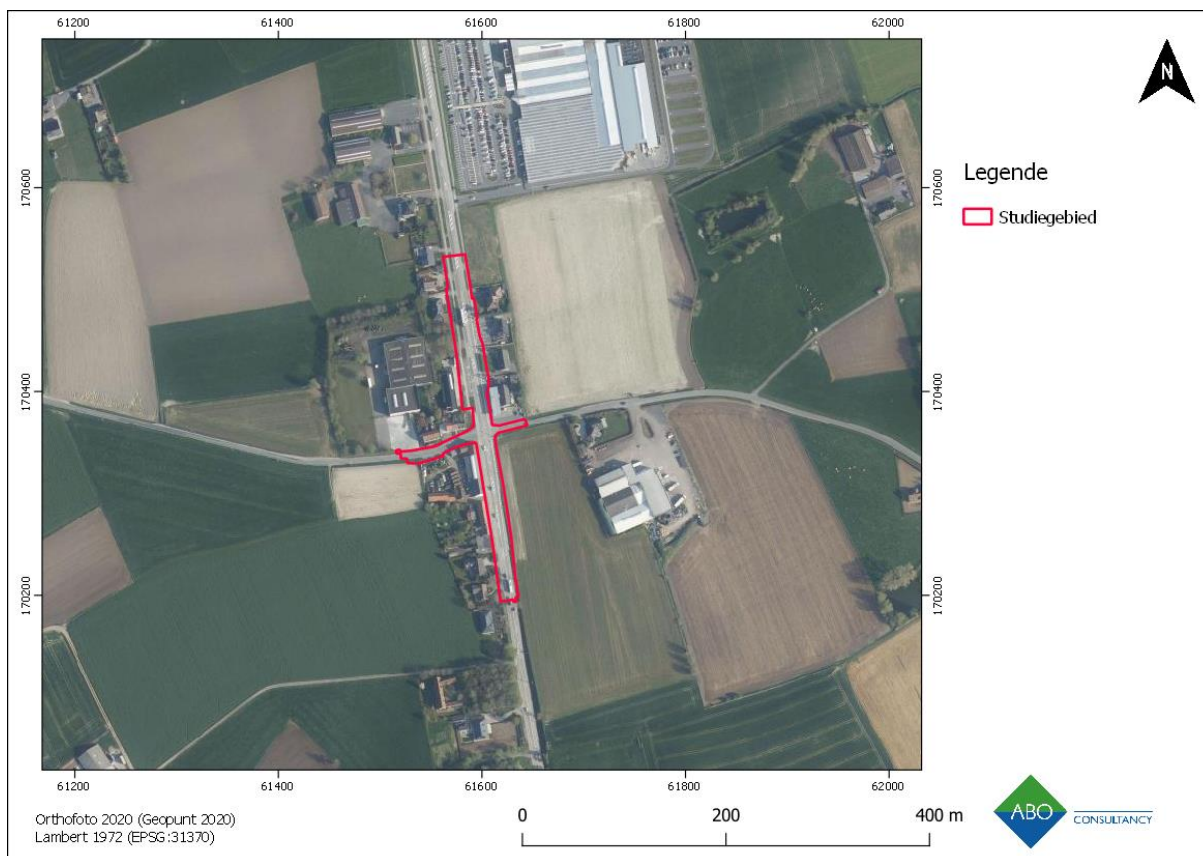
Figuur 41: Orthofoto (1971-panchromatisch) met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2020)

Op deze luchtfoto uit 1971 zien we hetzelfde stratenpatroon als op de voorgaande kaarten. De hoeve die werd aangeduid als 'Park Mill' op de stafkaarten uit WOI is nog steeds aanwezig (ten oosten van het studiegebied). De bebouwing is ongeveer hetzelfde in aantal als tijdens de late 19de eeuw.

Figuur 42: Orthofoto (1979-1990) met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2020)

Op deze luchtfoto uit 1990 zien we dat de bewoning langs het studiegebied enigszins is toegenomen. Ten noordoosten van het studiegebied is nu een grote fabriek opgericht. Het merendeel van het landschap is evenwel nog in gebruik als landbouwgrond.

Figuur 43: Orthofoto (meest recent) met aanduiding van het studiegebied (Geopunt 2020)

Op deze, meest recente, orthofoto zien we dat de bewoning is toegenomen. Ook de fabriek ten noordoosten van het studiegebied is uitgebreid. De hoeve die in WOI bekend stond als ‘Windmill Park’ bestaat nog steeds.

5 BESLUIT

5.1 INTERPRETATIE EN DATERING

Op basis van landschappelijke en archeologisch/historische gegevens kan een inschatting gemaakt worden van de aard en ouderdom van eventuele archeologische vindplaatsen ter hoogte van het studiegebied.

Landschappelijk gezien bevindt het studiegebied zich hoger gelegen in het landschap, nabij de top van de Kezelberg. Het gaat hier om een uitloper van de heuvelrug van Westrozebeke die meer ten westen gelegen is. In de lagergelegen zones aan de voet van de heuvel bevinden zich enkele waterlopen. Deze landschappelijke inplanting is gunstig voor bewoning in het verleden en was ook een gegeerde locatie tijdens de steentijd.

Bodemkundig bestaat het studiegebied voornamelijk uit matig natte tot droge zandleembodems die over het algemeen geschikt zijn voor landbouw. Bodemtype **Eep**, een natte kleibodem is niet geschikt als akkerland en kent voornamelijk een gebruik als weiland. De bodems binnen het studiegebied geven duidelijk de ligging weer op de Tertiaire heuvel van de Kezelberg. Het noorden van het studiegebied bevindt zich op het lagere, aflopende gedeelte van de heuvel, waar onder andere bodemtype **Eep** voorkomt die deel uitmaakt van de alluviale vlakte van een beek. Het zuiden van het studiegebied is

op de top van de heuvel gelegen met op het hoogste punt bodemtype w-Pdxe, een dun laagje zandleem bovenop de Tertiaire ontsluitingen.

De meldingen in de CAI zijn schaars en betreffen telkens veldprospecties, die zich bovendien niet op dezelfde landschappelijke ligging als het studiegebied bevinden. Hierbij werden oppervlaktevondsten uit de steentijd, Romeinse periode, middeleeuwen en nieuwe tijd gedaan. Gezien om oppervlaktevondsten gaat die zich niet meer in situ bevinden en soms ver van hun uitgangspositie beland zijn kan hier niet erg veel uit afgeleid worden omtrent het archeologisch potentieel van het studiegebied.

Op historische kaarten vanaf de 18de eeuw is een gehucht genaamd 'Kezelberg' te zien nabij het studiegebied. Uit historische bronnen (cf. hst. 4.1) is gekend dat de route van Menen naar Roeselare werd aangelegd in 1754. Deze loopt van noord naar zuid door het studiegebied (Kezelberg, N32). Op de Ferrariskaart (ca. 1771-1778) is deze weg dan ook reeds te zien. Ook de huidige leperstraat, die het studiegebied van west naar oost doorkruist, is reeds te zien op deze kaart. Het stratenpatroon binnen het studiegebied is tot op vandaag hetzelfde gebleven. Aan het einde van WOI woedden er zware gevechten om Hill 41 (de Kezelberg) in te nemen. Op de trench maps is een loopgraaf te zien net ten westen van het studiegebied. Nabij de grenzen van het studiegebied zijn ook diverse dug-outs te zien. Mogelijk bevinden zich binnen het studiegebied dan ook nog resten uit WOI in de vorm van afvalkuilen, munitie, verbindingsliepgraven, etc... Ook stoffelijke overschotten uit deze periode kunnen mogelijk worden aangetroffen.

Op basis van het bovenstaande wordt een hoog archeologisch potentieel voor de nieuwe tijd en de nieuwste tijd (meer bepaald WOI) vooropgesteld. Sporen uit eerdere periodes kunnen echter niet worden uitgesloten. Het lage aantal meldingen in de CAI lijkt immers, ook gezien de afwezigheid van eerdere archeologienota's voor dit gebied, eerder te liggen aan de stand van het onderzoek.

5.2 INSCHATTING POTENTIEEL TOT KENNISVERMEERDERING

In de toekomst zal er een DWA-leiding worden ingericht op een diepte van ca. 2m aan de noordzijde van de leperstraat ten westen van het kruispunt. Deze zal lopen tot het midden van huis nummer 226.

De bestaande riolering aan de zuidzijde van hetzelfde gedeelte wordt opgebroken en vervangen door een RWA-leiding met een diepte van ca. 2,5m. Deze bevindt zich vanaf huisnummer 224 in het midden van de straat en splitst in het westen van het studiegebied op in 2 buizen die elk aan weerszijden van de straat uitkomen in de bestaande gracht. De bestaande riolering (kort gedeelte) ten oosten van het kruispunt aan de zuidzijde blijft behouden als RWA-aansluiting.

Voor de Kezelberg komt er een nieuwe DWA-leiding aan de westzijde van de straat. Deze loopt van zuid naar noord over de gehele lengte van het projectgebied en komt op een diepte van ca. 2m. In het midden van de Kezelberg komt een nieuwe RWA-leiding in het midden van de straat. Deze komt eveneens op een diepte van ca. 2m.

De Kezelberg (N32) zal worden heraangelegd met een nieuwe opbouw in beton. De kofferdiepte hiervoor gaat tot ca. 61cm diep. De leperstraat zal opnieuw worden heraangelegd met een asfalteringslaag.

Waar de bestaande riolering zal worden opgebroken komt de nieuwe riolering dieper te liggen. Dit zorgt voor een verstoring van de ondergrond. Waar nog geen riolering ligt, zoals bv. de nieuwe RWA-leiding die in het midden van de Kezelberg komt) zal de ondergrond (en dus mogelijke archeologische

resten) eveneens verstoord worden. Ten westen van het kruispunt zal de riolering niet vernieuwd worden. Hier zullen geen bodemverstoringen plaatsvinden.

Hoewel het een wegtracé betreft en het hier dus gaat om een smal kijkvenster is er toch een potentieel tot kennisvermeerdering aanwezig. Waar de oude riolering vervangen wordt komt de nieuwe riolering dieper te liggen. Bovendien wordt binnen een groot gedeelte van het studiegebied riolering aangelegd waar er eerder nog geen aanwezig was. Dit zorgt in beide gevallen voor een verstoring van de ondergrond. Deze zone is bovendien archeologisch nog niet goed gekend gezien het gebrek aan archeologisch onderzoek in de regio. De verwachting voor resten uit WOI, die zich vaak concentreren, goed bewaard zijn en de vorm aannemen van verspreide munitie, afvalkuilen, verloren uitrusting e.d. zorgt ervoor dat er binnen het wegtracé mogelijk toch nog relevante sporen kunnen worden aangetroffen die de kennis over de gebeurtenissen tijdens WOI in de regio kunnen vermeerderen. Ook sporen uit eerdere periodes kunnen natuurlijk niet worden uitgesloten.

5.3 SAMENVATTING

Deze archeologienota werd opgesteld door ABO nv naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen voor de voor de (her)aanleg van de riolering en de vernieuwing van het wegdek.

- 1) Uit het historische, landschappelijke en archeologische onderzoek (hst. 3 en 4) blijkt dat het studiegebied landschappelijk gunstig gelegen is op een heuvel in de nabijheid van water. Bodemkundig bestaat het studiegebied voornamelijk uit matig natte tot droge zandleemgronden die veelal geschikt zijn voor landbouwactiviteiten. De meldingen in de CAI zijn schaars en betreffen uitsluitend veldprospecties waar archeologisch weinig concreet kan uit afgeleid worden. Op historische kaarten vanaf de 18de eeuw is het huidige stratenpatroon reeds te zien. Tijdens WOI bevond zich een Duitse loopgraaf net ten westen van het studiegebied. Historisch is gekend dat de Kezelberg (Hill 41) pas na hevige gevechten in oktober 1918 kon worden ingenomen.
- 2) De toekomstige werken bestaan uit de aanleg van nieuwe riolering op een diepte van ca. 2m-mv en de heraanleg op een dieper niveau (ca. 1m dieper) van de bestaande riolering. Beide zullen de ondergrond verstoren. De werken concentreren zich ten westen van het kruispunt (Ieperstraat) en de N32 (Kezelberg). In het oostelijke gedeelte van de Ieperstraat wordt de riolering niet vernieuwd, in deze zone wordt enkel de toplaag vernieuwd.
- 3) De gunstige ligging van het studiegebied zorgt voor een hoog archeologisch potentieel voor alle periodes. Met name voor de periode van de nieuwe tijd, toen een voorloper van de latere N32 werd aangelegd, en de periode van WOI worden sporen verwacht. Hoewel het een beperkt kijkvenster betreft gezien het hier gaat om een wegtracé is deze zone archeologisch niet goed gekend. Er is bovendien een hoge kans op het terugvinden van resten uit WOI die vaak hoge concentraties opleveren op een kleinere oppervlakte.

Op basis van bovenstaande argumenten wordt verder onderzoek geadviseerd voor het gehele studiegebied met uitzondering van de zone ten oosten van het kruispunt waar geen bodemverstoring zal plaatsvinden.

6 KWALITEITSCONTROLE EN ONDERTEKENING

Naam	Functie	Handtekening	Datum
Patrick Hambach	General Director		30 oktober 2020
Toon Moeskops	Business Unit Manager		30 oktober 2020
Jan Coenaerts	Archeoloog / Kwaliteitsverantwoordelijke		30 oktober 2020

7 BIBLIOGRAFIE

Acke B., Bracke M., Van Quathem K., 2017. Archeologienota Waregem-Franklin Rooseveltlaan. Zelzate: Acke & Bracke.

Bourgeois, J., Meganck, M. & Semey, J. 1998: Cirkels in het land. Een inventaris van cirkelvormig structuren in de provincies Oost- en West-Vlaanderen, II, Archeologische Inventaris Vlaanderen. Buitengewone reeks 5, Gent, p.93-94

CadGIS 2020: Kadasterkaarten [online], http://ccff-test1.minfin.be/cadgisweb/?local=nl_BE (geraadpleegd op 14 september 2020).

Centrale Archeologische Inventaris: CAI 2020.

De Gunsch A. & De Leeuw S. met medewerking van Scheir O. 2005: Inventaris van het bouwkundig erfgoed, Provincie West-Vlaanderen, Gemeente Wevelgem, Deelgemeenten Wevelgem, Gullegem en Moorsele, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen WVL15, (onuitgegeven werkdocumenten).

De Gunsch A., Metdepenninghen C., Tansens A. & Vanneste P. 1999: Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie West-Vlaanderen, Arrondissement Roeselare, Kanton Roeselare, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 17N1, Brussel - Turnhout.

De Kreyger F., 2018. Waregem-Wortegemseweg. Adegem: De Logi & Hoorne.

DOV Vlaanderen Bodemverkenner 2020: Topografische kaarten [online], <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage> (geraadpleegd op 14 september 2020)

Geopunt Vlaanderen 2020: Basiskaarten (Luchtfoto 2019, Stratenplan) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 14 september 2020).

Geopunt Vlaanderen 2020: Historische kaarten (Ferraris, Atlas van Buurtwegen, Vandermaelen, Popp) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 14 september 2020).

Geopunt Vlaanderen 2020: Bodem kaarten (Bodemtypes, Bodemgebruik, Bodemerosie, WRB Soil Units, Tertiaire formaties, Quartaire formaties) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 11 maart 2020).

Inventaris bouwkundige Erfgoed: IBE 2020.

Nationaal Geografisch Instituut (NGI): Topografische kaart (1:10.000), [Online], www.ngi.be (geraadpleegd op 14 september 2020).

Vancoillie J., Blicke K., 2018. Defending the Ypres Front, 1914-1918: trenches, shelters & bunkers of the German Army. London: Pen and sword books ltd.

Van Ranst E & Sys C., 2000, *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaarten van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)*, Laboratorium voor bodemkunde, Universiteit Gent, Gent.

Vanwalleghem A. & Creyf S. 2010: Inventaris van het bouwkundig erfgoed, Provincie West-Vlaanderen, Gemeente Waregem met deelgemeenten Sint-Eloois-Vijve, Desselgem en Beveren-Leie, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen WVL45, (onuitgegeven werkdocumenten).

Veraart D., Leenknegt B., 2016. Waregem- Eugène Bekaertlaan. Ingelmunster: Monument Vandekerckhove.

Verleysen A., 2019. Nota: Franklin Rooseveltlaan, Waregem. Gent: Adede.

Vervoort R., 2017. Franklin Rooseveltlaan, Waregem. Borgerhout: Robby Vervoort Freelance Senior Archeoloog.